

DENUMIRILE BANATULUI ÎN SECOLUL XIX

de Sorin FORȚIU

Cuvinte cheie: Banat, nume, variante, secolul XIX

Keywords: Banat, name, variants, XIX century

Problemele ridicate de denumirea Banatului imperial în secolul XVIII reverberează și în secolul următor. După cum am arătat¹, de-a lungul întregului secol XVIII se folosește constant, și nu doar în limbajul oficial al administrației imperiale, unde există chiar o surprinzătoare lipsă de rigoare formală, atât denumirea de *Banatul Timișoarei* cât și cele de *Banat* ori *Banatul Timișului*².

În acest studiu ne propunem să investigăm³ problema denumirii teritoriului mărginit la nord de râul Mureș, la vest de râul Tisza, la sud de fluviul Dunărea și la est de munții Carpați, adică ceea ce azi denumim *Banat*, în secolul XIX.

CRONOLOGIE

Data:	4.07.1800	nr.	1
Nume:	Distriktov Vanatskich		
Sursă:	Raportul lui Atanasie din Požarevac asupra învățământului teologic ortodox din regiune (l.s.) (IDS, I, 504)		
Data:	22(?).09.1800		2
Nume:	Bannat Temswar		
Sursă:	(Carington BOWLES ⁴ ?) : <i>Bowles's \ New one-sheet map \ of \ Hungary \ and \ Turkey in Europe \ divided into their respective Provinces \ and comprehending \ Ancient Greece, \ the Archipelago \ and \ the Eastern Part of Turkey \ in Asia ...</i>		
Obs.:	hartă, 690 X 505 mm, gravată de R. Baker (?) sculp.(sit) și publicată la London de (Henry Carington) Bowles & (Samuel) Carver. În legendă, <i>Bannat of Temes\war</i> este inclus în <i>Lower Hungary</i> .		
Data:	1801		3
Nume:	Bannat		
Sursă:	(nesemnă) : <i>A new and accurate map of Hungary from the best authorities ...</i> (SL, I, 96-97)		
Obs.:	hartă, 286 X 332 mm, scara 1:2600000, a fost gravată de (Samuel John) NEELE ⁵ și publicată în Thomas BROWN, <i>A General Atlas Being a Collection of Maps of The World</i> , Edinburgh (1801).		
Data:	1801		4
Nume:	Banat de Temeswar		
Sursă:	(Père François SANTINI ⁶ ?) : <i>L'Hongrie et la Transilvanie</i> (SL, II, 506)		
Obs.:	hartă, 94 X 114 mm, scara 1:8800000, publicată în Antonio Giuseppe REMONDINI, <i>Atlas Geographique Dressé sur les Meilleurs Cartes de ces derniers temps, à l'usage des Ecoles, et de toute la Jeunesse deux Sexes</i> , Venise, 1801.		
Data:	1.03.1802		5
Nume:	Bannat		
Sursă:	(Aaron ARROWSMITH ⁷) : <i>Austrian dominions</i> (ICC, RM.62641)		

¹ acest studiu face parte dintr-o carte aflată încă în lucru sub titlul provizoriu *Ban(i) & Banat. Istorie și Etimologie*.

Din același ciclu de studii mai fac parte și:

-*Despre prima atestare a denumirii Banatvs Timisvariensis (1685)* [<http://www.banat.ro/1685.htm>]

-*Denumirea Banatului la cumpana sec. XVII-XVIII* [http://www.banat.ro/XVII_XVIII.pdf]

-*Banatus Timisvariensis vel Banatus Temesiensis ?* [<http://www.banat.ro/XVIII.pdf>].

² Banatus Timisvariensis, Banatus, Banatus Temesiensis (l.l.).

³ drept **metodă de cercetare** am recurs la întocmirea, pe baze cronologice, a unui documentar în care am arătat numele exact al regiunii, anul în care acest nume a fost folosit precum și sursa acestei informații. Drept **surse de informații** am apelat, în principal, la surse documentare primare*: hărți din sec. XVIII, documente originale ale administrației locale și centrale precum și la opere literare princeps sau chiar aflate încă în manuscris aparținând perioadei. În toate cazurile s-a citat forma inițială a informației și nu forma prelucrată, cea care este eventual oferită în diferite lucrări de istorie. Selecția hărților și documentelor de epocă a respectat criteriul nominalizării numelui regiunii bănățene.

* numite în teoria și folozofia științei *Primärquellen* (l.g.).

Concluziile acestui studiu sunt prezentate la p. 23-24.

⁴ **Carington BOWLES** [* 1.04.1724, Cornhill; † 30.06.1792, Kensington Gore], tipograf, vânzător de hărți și editor londonez prolific, a lucrat inițial cu tatăl său, John BOWLES, înainte de-a prelua la London afacerea unchiului său, **Thomas BOWLES** (II) [* ~1689; † 8.04.1767, Stoke Newington] în 1764. După moartea sa, afacerea este continuată de fiul său, **Henry Carington BOWLES Jr.** [* 31.08.1763; † 30.06.1830, London] și **Samuel CARVER** [1763-1830].

⁵ **Samuel John NEELE** [* 1758; † 1824]; cartograf și gravor care a lucrat la London.

⁶ **Père François SANTINI** [* ~1729; † 1793]; editor francez activ la Veneția.

- Obs.: hartă, publicată de *Cadell and Davies; Strand; Longman and Rees* în *Paternoster Revue*. Inițial, harta a fost publicată în *Arrowsmith's Map of Europe*, vol. I, p. 359. Autorii ei sunt *Arrowsmith* *direct*, (*Wilson*) *Lowry*⁸ *sculp.*(sit)
- Data: ~1802-'03 6
- Nume: **Bannat**
- Sursă: (nesemnată) : *Postkarte von Ungarn jenseits der Theiss* (OSZKTK, TA 12 A-9)
- Obs.: hartă, 90 X 140 mm, publicată la Wien de Franz Johann Joseph von REILLY⁹ în *Post Atlas von Ungarn und den damit verwandten Ländern mit beiden Galizien, in zehn Blättern*, pagina 44/43.
- Data: 1804 7
- Nume: **Bannat**
- Sursă: (Aaron ARROWSMITH⁷, Samuel LEWIS¹⁰) : *Austrian dominions* (DR, 2436012)
- Obs.: hartă, 200 X 250 mm, scara: 1:5200000, gravor William HOOKER, publicată în *A new and elegant general atlas, comprising all the new discoveries, to the present time. Containing sixty-three maps, drawn by Arrowsmith and Lewis*, Published by John Conrad & Co., Philadelphia; M. & J. Conrad & Co., Baltimore; Rapin, Conrad & Co., Washington City; Somervell & Conrad, Petersburg; Bonsal, Conrad & Co., Norfolk, 1804.
- Data: 1804 sau 1805 (?), 1817 8
- Nume: **Banat**
- Sursă: *Joh.(ann) Matth.(ias) KORABINSZKY¹¹ : Atlas Regni Hungariae portatilis: Neue und vollständige Darstellung (des) Königreichs Ungarn auf LX. Tafeln im Taschenformat: Ein geographisches Noth- und Hilfsbüchlein fürs gemeine Leben*, Schaumburg und Compagnie, Wien, 1804:
-nr. XLVII: **BANATs östlicher Theil oder C.(omitatus) KRASSÓ**
-nr. XLVIII: **BANATs mittlerer Theil oder C.(omitatus) TEMESIENSIS**; distinctiv apare și *Banatische Bergflecken*
-nr. XLIX: **BANATs westlicher Theil oder C.(omitatus) TORONTAL**
- Obs.: hărți, 166 X 99 mm. Hărțile publicate în acest al doilea atlas maghiar din toate timpurile au fost gravate de BERKEN János / Johann von BERKEN [1765-1822], Samuel CZETTER¹² și Gottfried PRIXNER [~1746-1819]. Nu este sigur dacă prima ediție a atlasul a apărut în 1804 sau 1805, a doua ediție apare la Bratislava în 1817; reeditat în facsimil de Csaba T. REISZ și Cartofil Kiadó la Budapest, 2005, 60 pg., ISBN 963-9521-10-8.
- Data: 1805, revue et corrigée et augmentée en 1809 9
- Nume: **Bannat de Temeswar**
- Sursă: (Eustache) HÉRISSON¹³ : *Carte du Royaume de Hongrie avec les Pays Adjacents ...* (SL, I, 221-222)
- Obs.: hartă, 506 X 738 mm, scara 1:1660000, publicată la Paris de BASSET.
- Data: 1806 10
- Nume: **Banat**
- Sursă: Conrad MANNERT¹⁴ : *Charte Österreichischen Monarchie Gezeichnet* (OSZKTK, TR 1828)
- Obs.: hartă, 480 X 635 mm, publicată la Nürnberg de *Homanns Erben*¹⁵.
- Data: ~1806-'07 11
- Nume: **Banat**
- Sursă: *Sumarisch Übersicht militär Jahr 1807* (HHSA, 60, 400-401)
- Obs.: Documentul provine din anexa jurnalului de călătorie al împăratului Franz I⁶ iar sub rubrica **BANAT** sunt înșirate *Comitat: Temeser, Toronthaler, Krassovaeer, Arader (!), Csongrader (!)* și zona militară de graniță din sudul Banatului.

⁷ Aaron ARROWSMITH Sr. [* 1750, Winston, County Durham; † 1823, London]; în 1770 ajunge la London unde fondează (1786) o editură specializată în hărți care va fi activă până în 1860.

⁸ Wilson LOWRY [* 24.01.1762, Whitehaven, Cumbria; † 23.06.1824, London]; gravor englez, inventator, 1807 - membru fondator al *Geological Society of London*, 1812 - este ales membru al *The Royal Society / The Royal Society of London for the Improvement of Natural Knowledge*.

⁹ Franz Johann Joseph von REILLY [* 18.08.1766, Wien; † 6.07.1820, Wien]; a produs primul atlas austriac al lumii intitulat *Schauplatz der fünf Theile der Welt mit beständiger Rücksicht auf die besten Originalwerke in drey Theile zusammengetragen von einer Gesellschaft Geographen Nacht und zu Büschings grosser Erdbeschreibung ...* prin publicarea hărților în fiecare marți vreme de 17 ani (între 1789 - 1806).

¹⁰ Samuel LEWIS Sr. sau *the Elder* [* ~1782/3; † 1865, London]; editor și publicist de dicționare topografice și hărți

¹¹ KORABINSZKY János Mátyás (l.m.) / Ján Matej KORABINSKÝ (l.sk.) [* 23.02.1740, Prešov, SK; † 23.06.1811, Bratislava, SK]; profesor, ziarist, editor și cartograf.

¹² CZETTER, TZETTER, ZETTER Samuel, Sámuel / Johann [* 1765, Felpéc sau Orosház ?; † ~1820-'29, Rusia].

¹³ Eustache HÉRISSON [* 1759; † 182?]; cartograf, hidrograf și inginer, a lucrat la Paris fiind activ mai ales între anii 1810-'20.

¹⁴ Konrad MANNERT [* 1756; † 1834]; geograf, istoric și profesor.

¹⁵ urmașii lui Johann Baptist HOMANN [* 20.03.1663, Oberkamlach (Kambach bei Mindelheim); † 1.07.1724, Nürnberg], cel care a înființat cea mai importantă firmă germană de cartografie a secolului XVIII.

¹⁶ Franz II/I de Habsburg [* 12.02.1768, Firenze, IT; † 2.03.1835, Wien]; sub numele de **Franz II** este ultimul împărat al Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană (1.03.1792-6.08.1806). Din 11.08./7.12.1804 devine împărat al Austriei (*Kaiser von Österreich*) sub numele **Franz I**.

- Data: **12.05.1807** 12
 Nume: **Bannat**
 Sursă: *General Commanda in Bannat Stand und Dienst. Tabella dt^o 12^{ion} Maij (1)807.* (HHSa, 60, 392)
 Obs.: Documentul provine din anexa jurnalului de călătorie al împăratului Franz I¹⁶.
- Data: **29.06.1807** 13
 Nume: **Banaticae, Banatus Temesiensis**
 Sursă: (Timișoara) cererea adresată de clerici ortodocși români împăratului Franz I (I.I.) (IDS, I, 523)
 Obs.: tradus greșit de I. D. SUCIU și Radu CONSTANTINESCU drept *Banatul Timișoarei* (sic! *Banatul Timișan*).
- Data: **1.01.1810, 1817, 1823, 1830** 14
 Nume: **Bannat, Banat**
 Sursă: Aaron ARROWSMITH : *Hungary.* (SL, I, 19)
 Obs.: hartă, 238 X 389 mm, scara 1:2350000, gravată de COOPER și publicată la *London by Longman, Hurst Rees & Orme Paternoster Row.*
 Există variante ale acestei hărți – publicate în 1817 (în *A New General Atlas, Constructed from the Latest Authorities, Comprehended in Fifty Maps ...* Edinburg, London), 1823 și 1830 – pe care numele regiunii apare drept *Banat*.
- Data: **1810** 15
 Nume: **Temeswar Bannat, Temeschwarer Bannat**
 Sursă: Johann George SCHREIBERN¹⁷ : *Atlas Selectus von allen Königreichen und Ländern der Welt, zum begvemen Gebruch in Schulen auf Reisen und bey dem Lesen der Beitumgen ...*, 1810, Leipzig.
 Obs.: -hartă nr. 156: *Neue Kriegs-Charte von Siebenburgen, Moldau, Walachey & Temeswar Bannat*, 162 X 238 mm, autor J(ohann) G(eorge) Schreibern.
 -hartă nr. 157: *Das Temeschwarer Bannat*, 171 X 272 mm, autor Ioh(ann) Christian Schreibern.
- Data: **1810** 16
 Nume: **Bannat**
 Sursă: (Frances BOWEN) : *Hungary and Transylvania*
 Obs.: hartă manuscris, 190 X 250 mm, scara 1:4000000, publicată în Frances BOWEN, *A general atlas done by Frances Bowen under the care of her sister Eliza in the year 1810*, N° 26.
- Data: **1.11.1810, 1815** 17
 Nume: **Banat, (și comitatele) Toronthal, Temesvar (sic!), Krashov (sic!)**
 Sursă: John PINKERTON¹⁸, L. HERBERT : *Austrian Dominions*
 Obs.: hartă, 520 X 710 mm, scara 1:1930000, *Drawn under the direction of Mr. Pinkerton by L. HEBERT.* (Samuel John) NEELE⁵ sculpt. 352 Strand. London: published 1.11.1810 by Cadell & Davies, Strand & Longman, Hurst, Rees, Orme, & Brown, Paternoster Row.
 Harta a fost publicată și în John PINKERTON, *Modern atlas, from the latest and best authorities, exhibiting the various divisions of the world, with its chief empires, kingdoms and states, in sixty maps, carefully reduced from the largest and most authentic sources.* Directed and superintended by John Pinkerton, author of *Modern geography*, & c. London: Printed by T. Bensley, Bolt Court, Fleet Street; for T. Cadell and W. Davies, Strand; and Longman, Hurst, Rees, Orme, And Brown, Paternoster Row, 1815, p. 15. Acest atlas a fost publicat parțial începând cu 1808 dar prima ediție completă a apărut doar în 1815.
- Data: **2.06.1813** 18
 Nume: **banatul Timișoarei, Banat**
 Sursă: Gheorghe ȘINCAI : *Chronicon Daco-Romanorum sive Valachorum (Cronica românilor și a mai multor neamuri ...)* (GS, III, 236, 248)
 Obs.: numele "*banatul Timișoarei*" este citat de Șincai dintr-o lucrare nespecificată a istoricului german Ludwig Albrecht GEBHARDI¹⁹. Probabil este vorba de una dintre lucrările:
 -*Geschichte des Reichs Hungarn und der damit verbundenen Staaten* (Leipzig, 1778-'82, vol. I-IV)
 -*Geschichte des Grossfürstentums Siebenbürgen* (Vienna, 1803).
- Data: **18.02.1814** 19
 Nume: **Bănat**
 Sursă: (Vârșeț) episcopul ortodox Vidak²⁰ comunică preoților din Regimentul valaho-banatic noile lor drepturi (IDS, I, 541)
 Obs.: documentul este redat în limba română cu referința "*COPIE: Timișoara, Arhivele Statului. Registre Stare civilă, Parohia Cuptoare, u.a. 2, nr. 13/1788*".²¹

¹⁷ Johann George SCHREIBERN [* 1676; † 1746]; atlasul său a fost publicat pentru prima dată la Leipzig în ~1749-'50.

¹⁸ John PINKERTON [* 13.02.1758, Edinburg; † 10.03.1826, Paris]; anticar, scriitor, editor, istoric, geograf.

¹⁹ Ludwig Albrecht GEBHARDI [* 13.04.1735, Lüneburg; † 26. 10. 1802, Hannover].

²⁰ Petar Jovanović VIDAK (Petar Iovanovici VIDAC) [* 1768, Sremski Karlovci; † 9.12.1818, Vrșac]; după absolvirea studiilor la Jena, Vidak a activat în cadrul Karlovačka patrijarșija / Mitropolia din Karlovci devenind, apoi, profesor la Școala Teologică din Sremski Karlovci, după înființarea acesteia. După ce a fost stareț al mănăstirilor Hopovo și Grgeteg, apoi episcop al eparhiei Gornjokarlovačka (Karlovci de Sus), devine episcop al eparhiei Vârșeț (azi, Vrșac, RS) între anii 1806-'18.

- Data: **1815** 20
 Nume: **Banat**; în cartuş: **Comitate: Torontaler, Temeschwarer, Kraschover**
 Sursă: (Georg) Christoph (Franz) FEMBO²² : *Charte von Ungarn, Siebenbürgen, Slavonien und der Bukovina ...* (SL, I, 174)
 Obs.: hartă, 466 X 568 mm, scara 1:1400000, publicată la Nürnberg de Georg Christoph Franz FEMBO.
- Data: **1815, 1839** 21
 Nume: **Banat**
 Sursă: (nesemnată; Allan BELL ?) : *Austria*
 Obs.: hartă, 356 X 305 (368 X 483) mm, published by Allan Bell & Co. 1815. Aceeași hartă este publicată și în prima ediție a Allan BELL, *A New General Atlas being a collection of Maps of the World Quarters the Various Empires, Kingdoms and States in the Known World ...*, London, 1839.
 Regiunea bănăţeană este foarte bine delimitată coloristic pe hartă.
- Data: **1816** 22
 Nume: **Banat**
 Sursă: Conrad MANNERT¹⁴ : *Charte der Österreichischen Monarchie. Gezeichnet von Conrad Mannert, Professor. Nurnberg, Bey Christoph Fembo, 1816. Mit Königl. Baier. allergn. Freyheit / Phil.(ip) Heinr.(ich) Mossner sculps.* (Gettysburg College - USA, Musselman Library, John H. W. Stuckenberg Map Collection, G6480 1816)
 Obs.: hartă, 490 X 650 mm, scara 1:2100000, publicată la Nürnberg de Georg Christoph Franz FEMBO¹⁶.
- Data: **1816** 23
 Nume: **MIANAT**²³ (l.gr.; Banat)
 Sursă: Dimitrie Daniil PHILIPPIDE²⁴ : *Geograficon tis Rumunias ...* (Geografia României ca mijloc pentru o mai bună și mai deplină înțelegere a istoriei ei, acum etc., tomul I, partea II-a, Leipzig, 1816)
 Obs.: publicată la Leipzig, este ce mai veche hartă cunoscută în care apare denumirea Rumunia (l.gr.; România).
- Data: **1816, 1817** 24
 Nume: **Bannat**
 Sursă: John THOMSON²⁵ : *Austrian Dominions*
 Obs.: hartă, 510 X 600 mm, scara 1:2400000, Neele⁵, sculp.(sit), 352, Strand. Drawn & engraved for Thomson's New general atlas, 1816, publicată în John THOMSON, *A new general atlas, consisting of a series of geographical designs, on various pro-jections, exhibiting the form and component parts of the globe; and a collection of maps and charts, delineating the natural and political divisions of the empires, kingdoms, and states in the World. Constructed from the best systematic works, and the most authentic voyages and travels. With a memoir of the progress of geography, a summary of physical geography, and a consulting index to facilitate the finding out of places*, Edinburgh: Printed by George Ramsay and Company, for John Thomson and Company, Edinburgh; Baldwin, Cradock, and Joy, London; and John Cumming, Dublin, 1817.
- Data: **1818(?)** 25
 Nume: **Temeschwarer Bannat**
 Sursă: (nesemnată) : *Das Königreich Ungarn und das Grossfürstenthum Siebenbürgen, nebs dem Östreichischen Theil vom Croatien und Slavonien nach dem Schönbrunn. Friedensschluss von 1817 Leipzig bey Schreibers Erben* (SL, II, 571)
 Obs.: hartă, 248 X 180 mm, scara 1:3000000, publicată în *Geographischer Atlas zum Gebrauch für Schulen*, Leipzig. În legendă, Tem. Temeschwarer Bannat.
- Data: **1820** 26
 Nume: **Bannat**
 Sursă: (nesemnată) : *Austrian dominions* (ICC, RM.62644)
 Obs.: hartă, nr. 14, gravor (James ?) Kirkwoods Sculp.(si)^t, published by Waugh & Innes & Kirkwood & son. la Edinburg.
- Data: **3-29.09.1822** 27
 Nume: **Banatus Temesiensis, Banatus**
 Sursă: (Timișoara) memoriul protopopului ortodox al Timișoarei, Vasile Georgevici, în privința stării culturale a românilor (l.l.) (IDS, I, 579)

²¹ nu există azi o astfel de sursă documentară la Direcția Județeană Timiș a Arhivelor Naționale iar la Direcția Județeană Caraș-Severin, unde există Colecția de Registre de Stare Civilă de care aparține parohia ortodoxă Cuptoare-Secu, nu s-a identificat un astfel de document în cadrul registrului nr. 2 / nașteri 1824-1831.

²² Georg Christoph Franz FEMBO [* 1781, Vohenstrauß; † 1848, Nürnberg]; în 1813 preia compania lui Johann Baptist HOMANN¹⁵ de la moștenitorii acestuia.

²³ în limba greacă, ΜΠ, μπ se citește B dacă este la începutul cuvântului și MP dacă este în interiorul ori la sfârșitul acestuia.

²⁴ Dimitrie Daniil PHILIPPIDE [* ?; † ?]; călugăr, erudit, istoric și om de litere grec, devenit profesor la Academia domnească din București. Este cel dintâi care, într-o lucrare științifică, dă și încetățenește numele de România "pentru locul întâi pe care-l țin românii, atât prin vechimea, cât și prin numărul lor" în lucrarea sa tipărită (l.gr.) în 1816: *Istoria României sau expunerea celor mai însemnate întâmplări amintite în stânga Istrului de jos, de la năvălirea egiptenilor până la așezarea conducătorilor români în Țara Românească și în Moldova, acum alcătuită întâi și tipărită la Lipsca Saxoniei, în litografia lui Tauchnitz* (Tomul I, partea I-a); vezi, Dimitrie Daniel PHILIPPIDE, *Istoria României* (traducere, studiu introductiv și note de Olga CICANCI), Editura Pegasus Press, București, 2004, 467 pg., ISBN 973-87080-0-1.

²⁵ John THOMSON [* 1777; † ~1840]; a produs două lucrări majore: *A New General atlas of the World ...* între 1814-'28 și *Atlas of Scotland Containing Maps of Each County ...* între 1820-'32.

- Obs.: tradus greșit de I. D. SUCIU și Radu CONSTANTINESCU drept *Banatul Timișoarei* (sic! *Banatul Timișan*).
- Data: **1822** 28
- Nume: **Banat, Com^{te} de Torontal, Com^{te} de Temes, Comitat de Krasso, Reg.^t Allemand Banatique, Regiment Valaque Illirion**
- Sursă: (nesemnată; François Sulpice BEUDANT²⁶ ?) : *Carte des divisions intérieures administratives, militaires, etc des Provinces Hongraises*. (SL, I, 51)
- Obs.: hartă, 357 X 247 mm, scara 1:2400000, publicată în atlasul cărții lui F.(rançois) -S.(uplice) BEUDANT, *Voyage Minéralogique et Géologique en Hongrie, pendant l'année 1818*, tome I-III + Atlas, Paris, 1822. În acest atlas mai există o hartă – *Carte Géologique de la Hongrie et de la Transylvanie avec une partie de pays limitrophes* (610 X 955 mm, scara 1:100000; SL, I, 51-52) – în care regiunea este identificată tot drept **Banat**.
Numele *Banat* este folosit de Beudant și în corpusul cărții sale (de ex., vol. I, p. 3).
Trei ani mai târziu, o variantă prescurtată a cărții a fost publicată și în limba germană: *Mineralogische und geognostische Reise durch Ungarn im Jahre 1818 von F. S. Beudant ... Deutsch im Auszuge bearbeitet von C. Th. Kleinschrod. Mit 3 Karten*. Leipzig, Bei Carl Cnobloch, 1825. Ediția fiind foarte rară, nu am avut posibilitatea să verific cum este trecută regiunea bănățeană pe cele 3 hărți care acompaniază cartea.
- Data: **1822** 29
- Nume: **Banat, Banatische Militaer Grenze, Banater Generalat (zu Temesvár)**
- Sursă: L. A. von FALLON : *Das CEEsterreichisches-Kaiserthum, mit beträchtlichen Theilen der angrenzenden Staaten auf Befehl des K. K.²⁷ Herrn Feldmarschalls und Hofkriegsrathspräsidenten Fürsten zu Schwarzenberg, in dem Topographischen Bureau des K. K. Generalquartiermeisterstabs unter der Leitung des Obersten Fallon, entwerfen und gezeichnet*. (OSZKTK, T 15837)
- Obs.: hartă, 9 coli X (535 X 717) mm, *Berausgegeben im lalae*, 1822.
- Data: **1822**, ediții ulterioare **1827, 1835, 1846, 1849 etc.** 30
- Nume: **Toronthal, Temesch, Krasso, Banat** (doar în zona regimentului de graniță german)
- Sursă: Ad.(olf) ST.(IELER)²⁸, C. G. R. : *Galizien, Ungarn mit Sclavonien und Croatien, Siebenbürgen entw. v. Ad. St. / Moldau, Walachey, auch Bulgar.(ien) Serv.(ien) Bosn.(ien) entw. v. C. G. R.* (SL, II, 613)
- Obs.: hartă, 275 X 343 mm, scara 1:3650000, publicată în Adolf STIELER, *Hand-Atlas über alle Theile der Erde ...*, Gotha, 1822, N° 35. Prima ediție a atlasului a fost publicată în 1817 iar publicarea lui va continua chiar și în secolul XX.
- Data: **1823** 31
- Nume: **Bannat**
- Sursă: J. RUSSELL : *Austrian Dominions și Turkey in Europe \ and Hungary*.
- Obs.: harți, 230 X 180 mm, *drawn and engraved by J. Russell, Published by Henry Fischer, ...*, London, 1823, publicată în Rev. James BARCLAY, *A Complete and Universal Dictionary*, Smith, Elder & Co., London, 1823, New Edition, XXXIII + [928] pg., 24 plates, one in colour. Pe harta *Austrian Dominions*, numele *Bannat* este foarte clar delimitat coloristic.
- Data: **1823** 32
- Nume: **Bannat**
- Sursă: A.(lexander) FINDLAY²⁹ : *Austrian Dominions*
- Obs.: hartă, 255 X 185 [cu margini, 203 X 269] mm, *Engraved by A.(lexander) FINDLAY, Published by Thomas Kelly, Paternoster Row, London: 1843(!)*, a fost publicată și în Thomas KELLY, *New System of Universal Geography*, London, 1828.
- Data: **1823** 33
- Nume: **Banat**
- Sursă: (nesemnată) : *Mappa Calcographica Conventuum Provinciae S. Joannis a Capistrano, Anno 1823*. (SL, II, 506-507)
- Obs.: hartă, 320 X 512 mm, scara 1:1000000, gravor Renner, publicată în Gregorius CSEVAPOVICH³⁰, *Recensio Observantis minorum Provinciae S. Ioannis a Capistrano, per Hung. Austr. Inf. et Slavon extensae: Commentarii ethnol. Philol. Statist. Geogr. Hist. Illustrata, Cvm Adnexa Ad Calcem Mappa Calcogr. Prov, Pro anno 1830, Budae, Typis Regiae Scientiarum Universitatis Hungaricae*, 666 pg.
- Data: **1823** 34
- Nume: **Upper Hungary**
- Sursă: Lucas FIELDING Jr.³¹ : *Hungary and Transylvania*.
- Obs.: hartă, 220 X 270 mm, scara 1:3801600, publicată în *A General Atlas Containing Distinct Maps Of all the Known Countries in the World, Constructed from the Latest Authority*, Written and Engraved by Jos. Perkins, Philadelphia. Baltimore: Published by Fielding Lucas, Jun. No. 138, Market Street. Baltimore. Entered ... by F. Lucas Jr. of the State of Maryland June 3, 1823.

²⁶ François Sulpice BEUDANT [* 5.09.1787, Paris; † 10.12.1850]; mineralog și geolog francez.

²⁷ kaiserlich und königlich (l.g.) = imperial și regal.

²⁸ Heinrich Adolf STIELER [* 26.02.1775, Gotha; † 13.03.1836, Gotha]; jurist, geograf și cartograf german.

²⁹ Alexander George FINDLAY, the elder [* 1790; † 1870]; gravor londonez.

³⁰ Grgur ČEVAPOVIĆ / CSEVAPOVICH Gergely [* 23.04.1786, Bertelovci, HR; † 21.04.1830, Buda(pesta)]; scriitor croat.

³¹ Lucas FIELDING Jr. [* 1781, lângă Fredericksburg, Virginia; † 1854]; cartograf, editor și librar din Baltimore, USA care a jucat un rol important în cartografia americană a începutului de sec. XIX.

- Data: **1825** 35
 Nume: **Banat**
 Sursă: Ignaz Aurel FESSLER³² : *Charte von Ungarn, Siebenbürgen, Slavonien, einem Theil von Croatien u. Ost-Galicien, nebs der Moldau, Walachey, und andern angrenzenden Ländern.* (SL, I, 182)
 Obs.: hartă, 282 X 500 mm, scara 1:3000000, gravor T. GOETZ, publicată în Ignaz Aurel FESSLER, *Die Gesichte der Ungern und ihre Landsassen ...*, vol. I-X, Leipzig, 1815-1825.
- Data: **1825** 36
 Nume: **Banat, Banat Grenze** (în zona regimentului de graniță german și ilir)
 Sursă: L. von STUPPNAGEL : *Ungarn und ein Theil von Siebenbürgen nach Ad. St's Angabe ...* (SL, II, 614)
 Obs.: hartă, 308 X 365 mm, scara 1:1850000, gravor Wilhelm JÄTTNIG, publicată în Adolf STIELER²⁰, *Hand-Atlas über alle Theile der Erde und über das Weltgebäude*, Gotha, 1825, N° 35^b.
- Data: **1825** 37
 Nume: **Bannat**
 Sursă: R.(obert) SCOTT : *Austrian \ Dominions*
 Obs.: hartă, 250 X 200 mm, engraved by R. SCOTT, publicat de E.(dward) Khull & Co. of Glasgow în *The Glasgow Geography in five volumes*, Glasgow, 1825.
- Data: **1825** 38
 Nume: **Banat, Toronthal, Temesch, Krasso** (Kreise)
 Sursă: (nesemnată; Johannes WALCH³³ ?) : *Ungarn \ Galizien \ und \ Siebenbürgen.*
 Obs.: hartă, 203 X 180 mm, scara 1:3700000, publicată cu nr. XIII. în Johannes WALCH, *Neuester schul-atlas*, Augsburg, 1825.
Banat: este înscrisționat doar în footer-ul din stg. al regiunii.
- Data: **1826** 39
 Nume: **Temesvári Bánát** | i.e. Banatul Timișoarean (l.m.)
 Sursă: (nesemnată) : *Magyar-Ország el-osztva I. vármegyékre* (SL, I, 292-291)
 Obs.: hartă, 136 X 178 mm, scara 1:4400000, gravor KARACS Ferenc³⁴, publicată în LOSONTZI István, *Hármas Kis Tükörmely I. A' szent históriát, II. Magyar országot, III. Erdély országot, annak földével, polgári-állapattjával, és históriájával, gyenge elmékhez alkalmaztatott módon, a' nemes tanulóknak, summásan, de világosan elő-adja és ki-mutatja*, Pest, 1826.
- Data: **1826**, ediție ulterioară **1847** 40
 Nume: **Banat**
 Sursă: Anton AMON : *Karte von dem Königreiche Ungarn mit den Königreichen Kroatien und Slavonien und dem Grossfürstenthum Siebenbürgen. Wien bey Johann Schönberg, Kupferstichhaendler* (SL, II, 568)
 Obs.: hartă, 490 X 66 mm, scara 1:1380000, gravată la Wien de Johann SCHÖNBERG. Ediția din 1847 are un nou titlu și un nou chenar. *Banat* este greu vizibil fiind înscrisționat extrem de lăbărțat pe două rânduri.
- Data: **1826-'29** 41
 Nume: **Banat, Bănat, Țara Banatului (?), Banatul Timișorii, Banat de Timișoara, Bănatul Timișorii, Banat de Severin, Banat de Lugosi și Caransebeș, Banat de Craiova, Banatul Timișului**
 Sursă: Nicolae STOICA de Hațeg : *Cronica Banatului* (NS)
 Obs.: În *Cronica Banatului*, scrisă între 1826-'27, Nicolae STOICA de Hațeg folosește de 119 ori numele *Banat*, de 2 ori forma *Bănat*, de 2 ori forma *Țara Banatului*, o dată forma *țării Banatului*, de 3 ori *Banatul Timișorii*, de 2 ori amintește de *Banat de Severin* și o singură dată folosește numele: *Banat de Timișoara, Banat de Lugosi și Caransebeș, Banat de Craiova, Bănatul Timișorii și Banatul Timișului*; amintește de 5 ori de regimentul de graniță german sub forma *Daici-Banat* (4 ori; corect *Deutschbanater* -n.m.) și *daici-banater reghiment* (o singură dată) dar menționează și *Banatu-Banal* (NS, 110)³⁵.
 După anul 1788, în mai bine de o cincime din lucrarea sa (21,9%), Stoica nu mai folosește numele *Banat*. *Cronica Banatului* a rămas mult timp necunoscută astfel încât impactul ei în epocă este inexistent. Primul care apelează la manuscrisul ei este Patriciu DRĂGĂLINA în 1899-1904 (PD, I, 9-10; III, 188, nota 1).
- Data: **1.05.1827** 42
 Nume: **Banat**
 Sursă: (nesemnată) : *Austria* (ICC, RM.62634)
 Obs.: hartă, gravată de NEELES⁵ sc.(ulpsit), cu nr. XI* *Published by J. Mawman & the other Proprietors, London.*

³² Ignaz Aurelius FEßLER / FESSLER Ignác Aurél (l.m.) [* 18.05.1756, Zurndorf, Burgenland; † 15.12.1839, Sankt Petersburg]; preot luteran, orientalist și istoric.

³³ Johannes WALCH [* 1757, Kempten; † 1816, Augsburg]; gravor și editor din Augsburg.

³⁴ KARACS Ferenc [* 16.03.1770, Püspökladány, HU; + 14.04.1838, (Buda)Pest]; cartograf și gravor.

³⁵ În 1770-'71, Nicolae STOICA de Hațeg a fost traducătorul locotenent-colonelului Paul DIMICH (Pavel DIMICI), Freiherr (Baron) von Papilla [* 1722, Arad; † 28.08.1802, Timișoara], cel care fusese însărcinat cu punerea în aplicare a *Instrucțiunii* din 18.04.1768 privitoare la înființarea și organizarea batalionului valah de graniță (NS, 60, 198-199).

- Data: **1.01.1828, 1830** 43
 Nume: **Bannat**
 Sursă: S.(idney) HALL³⁶ : *Austrian Empire*
 Obs.: hartă, 420 X 520 mm, scara 1:2800000, publicată și în Sidney HALL, *A new general atlas, with the divisions and boundaries carefully coloured*; Constructed entirely from new drawings, and engraved by Sidney Hall. (1st ed.). London, printed for Longman, Rees, Orme, Brown and Green, Paternoster Row, 1830, p. 12.
- Data: **1829** 44
 Nume: **Banat**
 Sursă: Max de TRAUX³⁷ & Fr.(anz) FRIED : *Neueste General-Post und Strassen Karte der Cesterreichischen Monarchie mit politischer Eintheilung der einzelnen Provinzen derselben ...* (OSZKTK, T 28901)
 Obs.: hartă, 740 X 1070 mm, publicată la Wien de Artaria & Compagnie.
- Data: **1830** 45
 Nume: **Temesvarer Bezirk, Banat** (în sudul regiunii)
 Sursă: F.(ranz) RAFFELSPERGER³⁸ : *Übersichts-Karte der Extrapoststrassen in dem Kaiserthum Österreich und in einem Theile der angränzenden Länder. Nach den neuesten Quellen verfaßt von F. Raffelsperger ...* (OSZKTK, TR 545)
 Obs.: hartă, 49 X 35,5 cm, publicată la Wien.
- Data: **1830** 46
 Nume: **Banat, Banater Grenze**
 Sursă: J.(ohann) B.(aptist) ROOST : *Karte von Ungarn und Siebenbürgen. Nebst theilen der angrenzenden Länder. Bearbeitet und herausgegeben von J.G. Cotta'schen geographischen Anstalt zu München, 1830.* (SL, I, 129-130)
 Obs.: hartă, 378 X 528 mm, scara 1:2060000, gravor Wenzel POBUDA, publicată la München de Johann Georg COTTA.
- Data: **1831** 47
 Nume: **Bannat**
 Sursă: Anthony FINLEY³⁹ : *Austria*
 Obs.: hartă, 220 X 290 mm, scara 1:5250000, publicată în Anthony FINLEY, *A New General Atlas Comprising a Complete Set of Maps, representing the Grand Divisions Of The Globe, ...* Written and Engraved by Jos. Perkins. (with) Atlas Classica; or Select Maps of Ancient Geography, Both Sacred and Profane ... Philadelphia: Published by Anthony Finley, at the North-East Corner Of Chestnut and Fourth Streets, Clark & Raser Printers, 1831.
 Prima ediție a atlasului a apărut în 1824, și au existat ediții anuale până în 1834.
- Data: **1831** 48
 Nume: **Bannat**
 Sursă: (nesemnată) : *Karte von Ungern zur Zeit Bethlen Gabor's*
 Obs.: hartă, 333 X 236 mm, *Litographie J.(oseph) Trentsensky*⁴⁰, publicată în Johann Grefen MAILÁTH, *Geschichte der Magyaren*, Bei F. Tendler, am Graben im v. Trattner'schen Gebäude Wien, 1828-'31 (ediția a II-a Ratisbon, 1852-'53), 5 Band; harta este publicată în vol. IV.
- Data: **~1831** 49
 Nume: **Bannat of Temesvar, (și comitatele) Turuntal (sic!), Temesvar (sic!), Kraszna (sic!)**
 Sursă: D. (dar și W.!) LIZARS⁴¹ : *Hungary, Transilvania & c. Provinces of Austria* (OSZKTK, TM 6657)
 Obs.: hartă, 375 X 450 mm, scara 1:1470000, publicată în atlasul *The Edinburgh geographical and historical atlas, comprehending a sketch of the history of geography ... and history of each continent, state, and kingdom, delineated. And a tabular view of the principal mountain chains in the World. Engraved on sixty-nine copperplates, and compiled from materials drawn from the newest and most authentic sources. Edinburgh: published by John Hamilton, 15, South St. Andrew Street, successor to Daniel LIZARS; London: Whittaker, Treacher, & Co., Ave-Maria Lane; Dublin: W. Curry, Jun. & Co. (with text bound separately); p. 31. Harta a fost publicată și pe foi volante ante și post 1831.*
- Data: **1.11.1832, 1857(?)** 50
 Nume: **Banat**
 Sursă: (nesemnată) : *Austrian Dominions II Galizia, Eastern Hungary and Transylvania ...* (SL, II, 670-672; ICC, RM.63075)
 Obs.: hartă, 374 X 298 mm, scara 1:1820000, gravori J. & C. WALKER sculp.(sit), publicată la London de Baldwin & Cradock under the superintendence of the Society for the Diffusion of Useful Knowledge.
 O altă ediție a hărții a fost publicată (sub nr. 57 în 1857 ?) tot la London dar de Edward Stanford și tot Under the Superintendence of the Society for the Diffusion of Useful Knowledge (ICC, RM.63074).

³⁶ Sidney HALL a fost cartograf, gravor și editor britanic activ la London între 1817-'60.

³⁷ Maximilian de TRAUX [* 1765-'66; † 1817]; inginer-colonel în armata imperială, scriitor și cartograf militar.

³⁸ RAFFELSPERGER Ferenc [* 22.09.1793, Modor/Modern (azi, Modra, Slovacia); † 14.07.1861, Wien].

³⁹ Anthony FINLEY [* ~1790]; cartograf și editor din Philadelphia, USA. A fost cel mai important cartograf american între 1820 și începutul anilor 1830.

⁴⁰ Joseph TRENTSENSKY [* 1793, Wien; † 1839, Wien].

⁴¹ Nu este foarte clar cine este autorul acestei hărți; Daniel LIZARS [* 6.11.1754, Portsburgh; † 6.12.1812, Edinburgh] sau unul dintre fii săi: -William Home LIZARS [* 4.05.1788, Edinburgh; † 30.03.1859, Edinburgh]

-Daniel LIZARS [* 24.05.1793, Edinburgh; † ? 03.1875, Goderich, Canada].

Tot în 1832, *Society for the Diffusion of Useful Knowledge* publică și harta *Austrian Dominions III Croatia, Slavonia and Dalmatia*. (ICC, RM.63076) gravată tot de J. & C. WALKER. Și pe această hartă apare tot denumirea de **Banat**.

- Data: **1834** 51
 Nume: **Banat**
 Sursă: G.(eorg) MÖLLER & F. PILSÁK : *Topographische Karte von Ungarn und Siebenbürgen nebst angränzen den Ländern mit Angabe aller Post-Strassen nach Lipsky und den neuesten Karten entworfen* (OSZKTK, TM 24349)
 Obs.: hartă, 850 X 1070 mm, publicată la Wien de Eduard MOLLO.
- Data: **1835** 52
 Nume: **Banat**
 Sursă: David H. BURR⁴² : *Empire Of Austria*, Entered ... 1835 by Thomas Illman ... New York.
 Obs.: hartă, 270 X 320 mm, scara 1:4435200, publicată în David H. BURR, *A New Universal Atlas; Comprising Separate Maps of all the Principal Empires, Kingdoms & States Throughout the World: and forming a distinct Atlas of the United States. Carefully Compiled from the best Authorities Extant* by David H. Burr, Published by D. S. Stone, N.(ew) York, Printed by Cammeyer & Clark, N.(ew) Y.(ork), 1835.
- Data: **1835** 53
 Nume: **Temesvárer Banat's**
 Sursă: Paul PETROVICS, k: k²⁷ oberlieut.(enent) in der Armee : *Übersichts-Karte von der südlichen und grösseren Hälfte des Temesvárer Banat's* (OSZKTK, TM 4801)
 Obs.: hartă, 600 X 710 mm, scara 1:237060, 1000° [= 8 mm], publicată la Wien de K. k. Generalquartiermeisterstabe.
- Data: **~1835-'43, ediție ulterioară ~1843** 54
 Nume: **Bannat**
 Sursă: Alex.(ander) FINDLAY⁴³ : *Austria* (ICC, RM.63069)
 Obs.: hartă, 200 X 270 mm, *Drawn & Engraved by Alex. Findlay, Published by Thomas Kelly, London*.
- Data: **1836** 55
 Nume: **Banát**
 Sursă: (nesemnată; Bucsánszky Alajos tulajdona) : *Erdély Ország közönséges Földképe ...* (SL, I, 101)
 Obs.: hartă, 228 X 312 mm, gravor Bernhard BILLER din Wien, publicată în BUCSÁNSZKY Alajos, *Erdély Nagyfejedelemség, Dalmátország, Galliczia Királyság, Európai Török Birodalom és Görögországnak roved földleirása*, Pozsony, 1836.
 În 1843, BUCSÁNSZKY Alajos a publicat încă o hartă a Ardealului pe care apare *Banát* în lucrarea *Az egész világ felülete huszonnégy földabroszon*, Pozsony, 1843, harta nr. 20.
 În ediția din 1845 *Az egész világ felülete huszonnégy földabroszon* este publicată harta *Magyar és Erdély Ország közönséges Földképe*, 280 X 188 mm, scara 1:3160000, pe care apar doar *Torantal*, *Temes vár*.(megye), *Krasso várm*.(egye), *Német Bánatus Reg.* și *Oláh Illirus Reg.*
- Data: **1836 (?)** 56
 Nume: **Banat, Bánáti Kerület**
 Sursă: KARACS Ferenc²⁴ : *Magyar Erdély Galitzia és a' hozzájok kaptolt Országok leg ujjabb változások szerint készített Földképe*. (SL, I, 293)
 Obs.: hartă, 338 X 460 mm, scara 1:2016000, publicată în KARACS Ferenc, *Európa Magyar Atlása, a legujabb politikai, geographiai és statistikai hiteles adatok szerent nemzeti Magyar byelven XXI táblában*, Pest, 1838.
- Data: **1837, 1841, 1845(?)** 57
 Nume: **Bannat**
 Sursă: (nesemnată) : *Kingdom of Hungary* (SL, I, 37-38)
 Obs.: hartă, 342 X 284 mm, publicată la ultima pagină a *A New General Atlas of the World; Comprising all the improvements, railroads, & ... the principal kingdoms and states of Europe and the United States of America, ...*, London, Allan BELL & Co(mpany).; New York, J. K. HERRICK, 1837-'38, p. 40.
 Această hartă a fost republicată la London - New York în 1841 și 1845(?).
- Data: **1837, 1839** 58
 Nume: **Banat**
 Sursă: (nesemnată) : *Empire \ d'Autriche \ 1834*.
 Obs.: hartă, 310 X 230 mm, scara 1:2000000, *Gravé par Thierry.*, publicată cu N°. 46, în *Atlas complet du précis de la géographie universelle de (Conrad) Malte-Brun*⁴⁴, *dressé conformément au texte de cet ouvrage, et entièrement revu et corrigé par M.(onsieur) J.(ean)-J.(acques)-N.(icolas) Huot, ... (Cet Atlas est compose de 72 Cartes.)*, Paris. Aimé André,

⁴² David H. BURR [* 1803; † 1875]; cartograf american și geograf al House of Representatives of the United States of America.

⁴³ probabil Alexander George FINDLAY, the younger [* 1812; † 1875]; fiul lui A. G. Findlay²⁹, gravor, cartograf, geograf și hidrograf englez, a lucrat la Londra, unul dintre primii membrii ai *Royal Geographical Society*.

⁴⁴ Conrad MALTE-BRUN / Malthe Bruun [* 12.08.1775, Thisted, DK; † 14.12.1826, Paris]; geograf, în 1796 este forțat să părăsească Danemarca datorită scrierilor sale revoluționare, se refugiază în Suedia, Germania și apoi, din 1800, în Franța. Membru fondator și prim secretar general (1822-'24) al *Société de géographie de Paris*.

Librairie-Éditeur, ..., 1837. Hărțile din ediția din 1839 a atlasului sunt litografiate spre deosebire de ediția din 1837 care sunt încă gravate.

- Data: **1838, 1849, 1852, 1860** 59
 Nume: **Banat**
 Sursă: *Ltn. (Leutnant) RENNER : Ungarn \ und \ Siebenbürgen. \ 1838. ...* (SL, I, 54-55)
 Obs.: hartă, 173 X 241 mm, scara 1:3500000, publicată ca supliment în *Meyer's Atlas in 64 Karten* (Nº 75), Hildburghausen, 1838. În 1849, harta este publicată în *Meyers Zeitungs - Atlas* (Nº 13) doar modificarea datei. Este publicată apoi în J.(oseph) MEYER, *Neuster Zeitungs - Atlas. Alter & Neuer Erdkunde. Herausgegeben von J. Meyer. Komplet mit allen 123 Stahlstichkarten*, Bibliographischen Instituts (Hildburghausen, Amsterdam & New York), 1852 și apoi în *Illustrationen zu Meyer's Neuem Konversations-Lexicon*, 1860. Harta are inclusă și planul *Pesth - Offen* (i.e. Budapesta, HU) în header-ul din dreapta.
- Data: **1838** 60
 Nume: (identificat coloristic)
 Sursă: *SCHEDIUS Lajos*⁴⁵ : *Magyar-országának, mellék-tartományainak és Erdélynek fold-abrosza, A' legújabb kútfők után ... Pesten 1838 ...* (SL, II, 552, 555)
 Obs.: hartă, 650 X 463 mm, scara 1:1440000, litografiată de E. K. Frühwirth, harta a fost publicată și în limba germană. Banatul, mai puțin regiunea celor două regimente de graniță, este identificat clar coloristic pe hartă.
- Data: **1839, 1850** 61
 Nume: **Banat**
 Sursă: John PAGET⁴⁶, *Hungary and Transylvania; with remarks on their condition social, political, and economical*, London, John Murray, 1839, vol. I – II, (A New Edition, 1850)
 Obs.: vol. II, p. 150: *The Banat is a district (sic!) in the south-east corner of Hungary, lying between the Theiss, Maros, and Danube, and containing the three counties of Thorontál, Temesvár (sic! Temes -n.m.), and Krasso.* Și acesta este gradul de cunoștințe al unui călător cult care a vizitat personal Banatul!
- Data: **1840** 62
 Nume: **Banat**
 Sursă: Jeremiah GREENLEAF⁴⁷ : *Empire of Austria*.
 Obs.: hartă, 270 X 320 mm, scara 1:4435200, publicată în Jeremiah GREENLEAF, *A New Universal Atlas; Comprising Separate Maps of all the Principal Empires, Kingdoms & States Throughout the World: and forming a distinct Atlas of the United States. Carefully Compiled from the best Authorities Extant by Jeremiah Greenleaf, a new edition revised and corrected to the present time*, 1840, printed by G.R. French, Brattleboro, Vt.
- Data: **1840** 63
 Nume: **Banat, Ung.(arn) Banatische Gr.(enze), D.(deutsch) Banater R.(egiment) Bez.(irk);** în Croația: **Banal Gr.(enze)** cu **1te și 2te Banal Reg.(iment) Bez.(irk)**
 Sursă: C. STEIN : *Ungarn, Siebenbürgen, und Galizien*. (SL, II, 610-611)
 Obs.: hartă, 191 X 240 mm, scara 1:3920000, publicată în J.(oahann) G.(eo) A.(ugust) GALLETTI, *Allgemeine Weltkunde oder Encyklopädie für Geographie, Statistik und Staatengeschichte ...*, ediția a IX-a, *Pesth*, 1840; (probabil aceeași abordare se regăsește și în restul edițiilor anterioare/ulterioare; ediția a II-a a apărut în 1850 iar ediția a XII-a în 1859).
- Data: **1840** 64
 Nume: **Banat, Banat Milit.(är) Gr.(enze)**
 Sursă: Joseph HÄUFLER : *Historisch-geographisches Tableau des österreichischen Kaiserstaates: eine übersichtliche Darstellung der Geschichte dieses Staates, seiner Gebietsveränderungen, Wappen und Orden, nebst der Stammtafel der österreichischen Regenten aus den Häusern Babenberg, Habsburg und Lothringen, sammt der dazu gehörigen historischen Karte* (Vko, V 51.775)
 Obs.: hartă, 520 X 690 mm, publicată la Wien de Fr.(iedrich) BECK's Universitäts-Buchhandlung.
- Data: **1840** 65
 Nume: **Banat**
 Sursă: W.(illiam) HUGHES : *The Danube, \ from it's Source to the Black Sea \ with \ the adjacent Countries*. (ICC, RM.169404)
 Obs.: hartă, 257 X 190 mm, desenată și gravată de W. Hughes pentru G.(eo) Virtue, London & New York, publicată în William BEATTIE, *The Danube. Illustrated in a Series of Views taken Expressly for this Work by W. H. Bartlett*, London & New York, Virtue & Co., IV + 236 pg. (1840).

⁴⁵ **Ludwig Johann SCHEDIUS** (Lajos János) [* 20.12.1768, Győr; † 12.11.1847, Pest]; lingvist, scriitor, profesor universitar, membru al *Magyar Tudományos Akadémia*.

⁴⁶ **John PAGET** [* 1808, lângă Loughborough în Leicestershire, Anglia; † 10.04.1892, Ghiriș-Arieș, azi Câmpia Turzii]; medic, călător, scriitor, promotorul introducerii unor metode științifice în agricultură pe care le-a și experimentat la moșia soției sale (baroneasa WESSELÉNYI Polyxena) de la Ghiriș-Arieș unde locuiește între 1839-'92. Este înmormântat în cripta familiei Paget din Cimitirul Central (Házsongárd) din Cluj-Napoca.

⁴⁷ **Jeremiah GREENLEAF** [* 7.12.1791, Brattleboro, Vermont, USA; † 4.04.1864, Guilford, USA]; soldat, învățător, cărturar și autor american care a publicat și lucrări ca *Grammar Simplified* ori *The Family Gazetteer*.

- Data: **1841** 66
 Nume: **Banat**
 Sursă: (James) Gilbert (Cartographer): Austria. (HUNGARY, Croatia, Bohemia, Moravia, Galicia, Lombardy).
 Obs.: hartă, 210 X 270 mm, gravur (J.) Archer (Engraver), publicată în Gilbert's Modern Atlas of the Earth with a Descriptive Letter-Press by Robert Mudie, London, Grattan and Gilbert, [1841].
 În același atlas, James GILBERT mai identifică regiunea drept BANAT și pe harta Turkey in Europe, 229 X 279 mm.
- Data: **1841, noi ediții 1842, 1843** 67
 Nume: **Banat**
 Sursă: Franz RAFFELSPERGER⁴⁸ : Karte des Grossfürstenthumes Siebenbürgen ... (SL, II, 484)
 Obs.: hartă, 332 X 447 mm, scara 1:864000, publicată de Typographischen Landkarten-Verlage und bei J. Bermann und Sohn am Graben, Wien.
- Data: **15.02.1842, 1844** 68
 Nume: **Banat**
 Sursă: John ARROWSMITH⁴⁹ : Austrian Empire
 Obs.: hartă, 500 X 610 mm, scara 1:1774080, publicată și în John ARROWSMITH, The London Atlas of Universal Geography, Exhibiting the Physical & Political Divisions of the Various Countries of the World, Constructed from Original Materials. Is most respectfully dedicated to his venerable Friend John Middleton Esqr. As a testimony of Gratitude and Esteem, By his much Obligated & Humble Servant, John Arrowsmith, F.R.G.S & R.A.S. 40 Soho Square, London, Publ.ished by J.(ohn) Arrowsmith, 10 Soho Square, 1842.
- Data: **1842** 69
 Nume: **The Banat of Temeswar, Banat**
 Sursă: The Penny Cyclopædia of the Society for the Diffusion of Useful Knowledge, Charles Knight and Co., London, MDCCCXLII (1842), Volume XXIV (TAI-WAN – TITLARKS), 510 pg.
 Obs.: p. 173: ... comprehending the counties of Torontal, Temes, and Krassova, and the German and Wallacho-Illyrian districts. These two districts are sometimes not (! -n.m.) considered as part of the Banat.
- Data: **1842 (?)** 70
 Nume: **Torontaler Gesp.(schaft)⁵⁰, Temesvárer Gesp.(schaft), Krassoer Gesp.(schaft), Banat, Banat Reg.(iment) Bez Ungar.** (în zona regimentului militar de graniță german), **Banat Bat.(aillon)** (în sudul zonei illore)
 Sursă: (nesemnătă) : Karte des Konigreiches Ungarn nebst Croatien Slavonien der Militär grenze und dem Gross-Fürstenthume Siebenbürgen nacht den neusten Posts-trassen und Meilenbe stimmungen ... (SL, I, 44-45)
 Obs.: hartă, 373 X 542 mm, scara 1:1820000, a fost publicată la Wien de I. BERMANN u.(nd) Sohn.
- Data: **1844, ediția a doua în 1849** 71
 Nume: **Bannat = Grenz = Generalat**
 Sursă: (nesemnătă) : Karte von Siebenbürgen ... (SL, II, 610-612)
 Obs.: hartă, 475 X 546 mm, scara 1:770000, publicată de Th.(eodor) STEINHAUSEN la Sibiu.
- Data: **19.03.1845 - 21.12.1845** 72
 Nume: **Bănat**
 Sursă: Publicația Gazeta de Transilvania, 1845 (an VIII), nr. 26 (din 29.03.), p. 101-102; 1846 (IX), nr. 1 (1.01.), p. 4 (IDS, II, 669, 674)
 Obs.: ziaristul Andrei VASICI indentifică locul de unde trimite articolele sale drept "Din Bănat".
- Data: **1845** 73
 Nume: **Torontal, Temes Vár(megye), Krasso Várm.(egye), Német Banatus Reg.(iment)** (în zona regimentului german)
 Sursă: (Gustav RAUSCHMANN⁵¹ ?) : Magyar és Erdély Ország közönséges Földképe ... (SL, I, 103)
 Obs.: hartă, 188 X 280 mm, scara 1:3160000, publicată în BUCSÁNSZKY Alajos, Az egész világ felülete huszonnégy foldabronzon a legújabb adatok szerint, Pozsony, 1845. O a primă ediție a atlasului a fost publicată în 1843.
- Data: **-02.1845, 1846, 1852** 74
 Nume: **Banat**
 Sursă: (Heinrich BERGHAUS⁵²) : Ethnographische Karte der Osterreichischen Monarchie. Nach Bernhardi, Safarik, und eigenen Untersuchungen von HBgs. Febr 1845. 8te Abtheilung: Ethnographie No 10. Gez. in der geogr.(aphische) Kunst-schule zu Potsdam auf v.(on) (Friedrich von) Stülpnagel's (Der) Österr.(eichische) Kaiserstaat (No 26 in (Adolf) Stieler's H.(and) Atlas (über alle Theile der Erde und über Das Weltgebäude)). Gest. v.(on) W. Behrens, Shr. v. Fr. In Baumgarten. Gotha 1846, bei J.(ustus) Perthes. 1846.
 Obs.: hartă, 390 X 310 mm, scara 1:3800000, realizată după harta lui Friedrich von STÜLPNAGEL (Der) Österr.(eichische) Kaiserstaat, (390 x 280 mm) publicată cu No 26 în Adolf STIELER, Hand Atlas über alle Theile der Erde und über Das Weltgebäude, Gotha, Justus Perthes, 1844. Ea a fost publicată în Dr. Heinrich Berghaus' Physikalischer Atlas oder

⁴⁸ Franz (Ferenc) RAFFELSPERGER [* 23.09.1793, Modern (Hu); † 14.07.1861, Wien]; geograf, cartograf și topograf.

⁴⁹ John ARROWSMITH [* 1790; † 1873]; cartograf și editor, continuă la London afacere bunicului său, Aaron ARROWSMITH Sr.⁷.

⁵⁰ Gespanschaft = comitat (l.g.) în Ungaria.

⁵¹ RAUSCHMANN Gusztáv [* 1815, Buda(pest); † ??]; inginer de hidroameliorații.

⁵² Heinrich BERGHAUS [* 3.05.1797, Kleve; † 17.02.1884, Stettin (azi, Szczecin, PL)]; geograf german, topograf, profesor, editor.

Sammlung von Karten, auf denen die hauptsächlichsten Erscheinungen der anorganischen und organischen Natur nach ihrer geographischen Verbreitung und Vertheilung bildlich dargestellt sind ... 1845. Verlag von Justus Perthes in Gotha ... 1848 ...

Ediția a doua a acestui atlas a apărut în 1852.

- Data: **1846** 75
- Nume: **Banat v.(on) Temesvar, Temes = Köz**
- Sursă: (nesemnată) : *Ungarn und seine Nebenlande von Regierungs Antritte des Hauses Anjou bis zur Schlacht von Mohacs. 1526.* (SL, II, 604-607)
- Obs.: hartă, 350 X 270 (380 X 300) mm, scara 1: 3800000, publicată cu No. 67 în Dr. Karl SPRUNER⁵³, *Historisch-Geographischer Hand-Atlas zur Geschichte der Staaten Europa's vom Anfange des Mittelalters bis auf die neueste Zeit ...*, Gotha: bei Justus Perthes, 1846-'51 (prima ediție).
Autorul afirmă identitatea dintre Banatul de Timișoara din epoca lui și Temes = Köz dar acest lucru este fals⁵⁴.
- Data: **1846** 76
- Nume: **Banat**
- Sursă: (nesemnată) : *Ungarn \ und seine \ Südlichen Nachbarländer \ seit \ 1526; Die Nordgrænze der Türken im XVI^{ten} & XVII^{ten} Jhd^t.*
- Obs.: hartă, 350 X 270 (380 X 300) mm, scara 1: 3800000, publicată cu No. 65 în Dr. Karl SPRUNER, *Historisch-Geographischer Hand-Atlas zur Geschichte der Staaten Europa's vom Anfang des Mittelalters bis auf die neueste Zeit ...*, Gotha: bei Justus Perthes, 1846-'51 (prima ediție; în a doua ediție, apărută în 1854-'63, harta este identificată drept Ungarn N°. IV).
În același atlas este publicată și harta *Ungarn \ und \ seine Nebenlande \ bis zum Aussterben \ des \ Arpadischen Stammes \ 1301*, No. 66 / *Ungarn N°. II*, gravată de W. Alt sc.(ulpsit). Pe această hartă apar inscripționate Ban^t Kevy, Krassova (la vest de râul Cerna), Ban^t C. Severini (la est de râul Cerna).
- Data: **~1846** 77
- Nume: **Banat**
- Sursă: (Drawn & Engraved by) J.(ohn) GELLATLY⁵⁵ : *Austria* (ICC, RM.62633)
- Obs.: hartă, publicată la Edinburgh de W.(illiam) & R.(obert) Chambers.
- Data: **15(27).06.1848** 78
- Nume: **"țări a Bănatului ... țara noastră a Banatului ... poporul aceste țări ... "**
- Sursă: Eftimie MURGU : Manifestul Adunării de la Lugoj.
- Obs.: Murgu folosește conceptul de "țară" pentru a sublinia justețea cererilor politice pe care le promova.
- Data: **17.06.1848** 79
- Nume: **Bánság**
- Sursă: (Timișoara) cererea episcopului ortodox sârb Pantelejmon ŽIVKOVIĆ / Pantelimon JIVCOVICI⁵⁶ adresată lui VUKOVICS Sebbó, comisar al guvernului maghiar (l.m.) (IDS, II, 703).
- Data: **1848** 80
- Nume: **Banat, Kreis Torontaler, Kreis Temescher, Kreis Kraschower**
- Sursă: (nesemnată) : *Karte der Königreiche Ungarn und Galizien nebst dem Gross Fürstenthum Siebenbürgen der K. K.²⁷ Militär-Grenze und dem Gehichte von Kratau* (OSZKTK, TM 5655)
- Obs.: hartă, 355 X 650 mm, publicată la Wien de Artaria & Comp.
- Data: **1848** 81
- Nume: **Banat, Németh Banati Ezr.(ed), Torontal v.(ármegye)**
- Sursă: RAUSCHMANN Gusztáv³⁴, SZERELMEY Miklós⁵⁷ : *Carte Ethnographique du Royaume de Hongrie.* (SL, I, 196-197)
- Obs.: hartă, 231 X 354 mm, scara 1:1500000, pregătită în tipografia lui SZERELMEY Miklós din Pesta și publicată în *Ágost de GERANDO, De l'esprit Public en Hongrie depuis la Révolution Française*, Paris, 1848.
- Data: **1848** 82
- Nume: **Banat, Banater Militair Grenze**
- Sursă: R. SCHMIDT, *Karte des Banates und der benachbarten Ländertheile.* (SL, II, 687)
- Obs.: hartă, 146 X 212 mm, publicată în Friedrich UHL, *Aus dem Banate. Landschaften mit Staffagen*, Leipzig, 1848.
- Data: **1849** 83
- Nume: **Banato; (IV Paese dei Confini Militari) 4. Generalato del Banato Ungheresi**
- Sursă: (NN) NAIMYLER (?) : *1849 Hungheria* (SL, II, 645)
- Obs.: hartă, 290 X 441 mm, scara 1:1890000, publicată la Milano de Ant'(onio) VALLARDI. Szántai crede că NAIMYLER

⁵³ Karl von SPRUNER / Karl SPRUNER von MERZ [* 15.11.1803, Stuttgart; +24.08.1892]; militar, istoric și cartograf.

⁵⁴ vezi studiul meu *Efemerele denumiri ale Banatului (Temesköz, Raška, Vlașca)* [http://www.banat.ro/nume_efemere.htm].

⁵⁵ John GALLATELY / GELLETELY / GELLATLY [* 20.10.1802, Forfar; † 26.04.1859, Edinburgh]; cartograf scoțian, gravor, litograf, proiectant și editor, cunoscut mai ales pentru hărțile sale despre Scoția.

⁵⁶ între 1839-'51 episcop de Timișoara.

⁵⁷ SZERELMEY Miklós [* 3.07.1802, Győr; † 5.08.1875, Budapeșt]; inginer, inventator și litograf.

face înseamnă că NAIMYLER este gravorul hărții.

- 18.11.1849** prin *Kaiserliches Patent*⁵⁸ (Patentă Imperială) se înființează **provizoriu** regiunea administrativă *Woiwodschaft von Serbien und Temeser Banat* / *Woiwodschaft Serbien und Temeser Banat* (l.g.)⁵⁹. Capitala regiunii era stabilită la Timișoara iar din această construcție administrativă făceau parte Banatul⁶⁰, Bacica⁶¹, precum și districtele Ilok⁶² și Ruma⁶³ din partea de nord a regiunii Sirmiu⁶⁴, iar *teritoriile acestora unite, vor forma, deocamdată, – până când se va hotărî asupra pozițiunii viitoare a acestei regiuni a imperiului sau a încopierii lui definitive la un alt stat al Coroanei, – un finut unitar administrativ ...*⁶⁵ (PN, 44).
Regiunea este condusă direct de administrația imperială vieneză prin intermediul unui *Landeschef* ajutat de un *Ministerial-Commissär* pentru organizarea administrației civile.
Împăratul va purta⁶⁶ titlul de *Großwoiwoden der Woiwodschaft Serbien*.
- Data: **26.12.1849** 84
Nume: **das Temeser Banat und die Woiwodschaft Serbien**
Sursă: *Erlaß des Finanzministeriums ...* (RGL, 7 / 1850, 72)
- Data: **1849** 85
Nume: **Banat**
Sursă: (nesemnată) : *Théâtre de la Guerre en Hongrie 1849*.
Obs.: hartă, 259 X 220 mm, litografie Imp.(rimé) chez Lecherbonnier R. des Enfants-Rouges 2 a Paris.
- Data: **1849, 1852** 86
Nume: **Banat, Torontal, Temes, Krasova**
Sursă: C.(arl) F.(erdinand) WEILAND⁶⁷ : *Map \ of inner \ Hungary \ drawn \ by \ C. F. WEILAND. \ Weimar \ Geographical Institute. \ 1849*.
Obs.: hartă, 347 X 259 mm, scara 1:1720000, *Lith.(ography) of F. Michelin*, publicată și în Charles Loring BRACE, *Hungary in 1851; with an Experience of the Austrian Police*, New York, Charles Scribner, 1852, 419 pg.

⁵⁸ publicată în RGL, 25 / 5.12.1849, 33-34.

⁵⁹ Voi(e)vodina sârbească și Banatul timișan (Timișului) sau Voi(e)vodatul serbic și Banatul timișan (Timișului) (IDS, II, 764) (l.r.) / Szerb-Vajdaság és Temesi-Bánság (l.m.) / Vojvodstvo Srbija i Tamiški Banat (l.s.) / Vojvodatu serbico et Temesiensi Banatu / Banatu Temesiensi et Vojwodatu Serbico (l.l.) / Serbian Voivodina and Timis's Banat (l.e.).

Limba germană (și cea sârbă?) a fost limba oficială a noii entități administrative în titulatura căreia au fost folosite mai toate combinațiile posibile între Serbischen Wojwodschaft / Serbischen Wojwodina / Woewodschaft und des (das) Temescher Banat(s) / Temeser Banates etc. Chiar și în Patenta Imperială de înființare din 18.11.1849 apar două forme distincte: *Woiwodschaft von Serbien und Temeser Banat* / *Woiwodschaft Serbien und Temeser Banat*!

Această construcție administrativă nu s-a numit niciodată **Voivodina Sârbească și Banatul Timișoara** (sic! **timișan**) după cum afirmă eronat Ioan MUNTEANU în *Banatul istoric 1867-1918*, volumul I: Așezările. Populația, Editura Excelsior Art, Timișoara, 2006; III volume, ISBN (10) 973-592-165-0, ISBN (13) 978-973-592-165-1; vol. I, ISBN (10) 973-592-166-9, ISBN (13) 978-973-592-166-8, 432 pg.; p. 20. De asemenea, ea nu a apărut punându-se în aplicare o prevedere a Constituției imperiale (*Oktroyierte Verfassung*) de la Olmütz (azi, Olomouc, CZ) din 4.03.1849, după cum susține același istoric, pentru simplul motiv că în *Oktroyierte Verfassung* nu se menționează niciunde o astfel de nouă construcție administrativ-teritorială.

În fapt, apariția acestei construcții artificiale s-a făcut în baza Patentei Imperiale din 15.12.1848 (RGL, 10 / 6.12.1848, 13-14) de confirmare a lui *Joseph Rajačić** drept patriarh iar a lui *Stephan Suplikac** drept voievod al națiunii sârbești (*serbischen Nation*) și prin art. 72 al Patentei Imperiale din 4.03.1849 (RGL, 150 / 4.03.1849, 159) prin care voievodatul sârbesc urma să fie organizat în sensul vechilor privilegii imperiale (PN, 44).

* **Josif RAJAČIĆ** [* 20.07.1785; † 1.07.1861].

* **Stevan ŠUPLJIKAC** / Stefan SUPLIKAC de Vitez [* 1786; † 27.12.1848].

Din păcate, în cultura română nu există încă un studiu referitor la cum a apărut / dispărut această construcție administrativă ciudată, care au fost instituțiile sale, ce s-a întâmplat efectiv în regiune în timpul celor 11 ani de existență a ei etc. E bine de știut, pentru cel care se va înhăma la corectarea acestei stări de lucruri, că, între 15.01.1852-1861, publicația timișoreană *Temesvarer Zeitung* a fost oficiosul entității administrative iar arhiva *Woiwodschaft Serbien und Temeser Banat* se află azi depozitată în Arhiva Voivodinei din Novi Sad, RS. Sub formă de microfilm, acest fond arhivistice există și la Magyar Országos Levéltár (Arhiva Națională Ungară) din Budapesta, HU; X szekció - Mikrofilmtár (Secțiunea "X" - Colecția de Microfilme).

⁶⁰ mai puțin granițele militare din sudul Banatului.

⁶¹ *Bacica* (l.r.), *Bačka* (l.s.), *Bácska* (l.m.), *Batschka* sau *Batscher District*, *Batscherland*, *Batscher Komitat* (l.g.), este partea câmpiei Panonice situată între fluviul Dunărea și râul Tisza.

⁶² azi, HR.

⁶³ azi, RS.

⁶⁴ *Sirmiu*, *Srem* (l.r.), *Syrmia*, *Sirmium* (l.l.), *Srem* (l.s.), *Srijem* (l.cr.), *Syrmien* (l.g.), *Szerémség*, *Szerém* (l.m.) *Syrmia* (l.e.); câmpia panonică între Dunăre și râul Sava.

⁶⁵ textul original (l.g.): *Aus dem, die bisherigen Comitatus Bacs-Bodrogh, Torontal, Temes und Krasso (die Bacska und das Banat) und den Rumäer und Illokér Bezirk, des Syrmier Comitatus umfassenden Territorium wird vorläufig, in so lange nicht über die künftige organische Stellung dieses Landestheiles in Unserem Reiche, oder über dessen Vereinigung mit einem andern Kronlande im verfassungsmäßigen Wege definitiv entschieden sein wird, ein eigenes Verwaltungsgebiet gebildet ...* (RGL, 25 / 5.12.1849, 33)

⁶⁶ până în 1918. Conform Patentei Imperiale din 18.11.1849, titlul a fost luat în semn de venerațiune față de națiunea sârbească din imperiu și în amintirea sale istorice, suntem dispuși să purtăm, pe lângă titlul nostru imperial, și pe acela de "mare voievod al Voivodinei sârbești". Șefului Voivodinei îi dăruim titlul de vice-voievod (PN, 45).

⁶⁷ **Carl Ferdinand WEILAND** [* 1782; † 1847]; si-a început cariera ca gravor la *Weimar Geographisches Institute* în 1812. Peste câțiva ani devine editor-cartograf dar a continuat să graveze mai ales portrete.

- Data: **1849 (?)** 87
 Nume: **Banat**, (și comitatele:) **Torontal, Temesch, Krasso**
 Sursă: Joh.(ann) Val.(erius) KUTSCHEIT : *Karte von Ungarn und Siebenbürgen und den Donau-fürstenthümern Mordau u.(nd) Walachei mit Angabe der Punkte des Kriegsschauplatzes* (SL, I, 323)
 Obs.: hartă, 244 X 386 mm, publicată la Wien drept supliment al *Constit.(ution) Zeitung*.
- Data: **25.01.1850** 88
 Nume: **die Woiwodschaft Serbien und das Temeser Banat**
 Sursă: *Verordnung des Justizministeriums ...* (RGL, 53 / 1850, 613).
- Data: **19.06.1850** 89
 Nume: **der Woiwodschaft Serbien und des Temeser Banates**; (în text și) "**..., Slavonien, Serbien und Temeser Banat ...**"
 Sursă: *Erlaß des Justizministeriums ...* (RGL, 242 / 1850, 978).
- Data: **16.09.1850** 90
 Nume: **Temeser Banate**
 Sursă: (Lugoj) revendicările clerului și poporului român ortodox adresate împăratului Franz Joseph I⁶⁸ de preotul Dimitrie TEODORI (l.g.) (IDS, II, 758-761)
 Obs.: tradus greșit de I. D. SUCIU și Radu CONSTANTINESCU drept *Banatul Timișoarei* (sic! *Banatul Timișan*).
- Data: **21.09.1850** 91
 Nume: **Woiwodina und des Temeser Banates**; (în text și) "**..., in der Woiwodina, dem Temeser Banate oder in ...**"
 Sursă: *Erlaß des Ministers des Cultus und Unterrichts ...* (RGL, 363 / 1850, 1623).
- Data: **1850** 92
 Nume: **Banat, Toronthal, Temesch, Krasso, Banat Mil.(itair) Gr.(enze)**
 Sursă: (nesemnată) : *Karte des Königreich's Ungarn*. (SL, I, 201)
 Obs.: hartă, 181 X 226 mm, scara 1:3760000, publicată în Friedrich Willhelm GOEDSCHE, *Ungarn, seine Geschichte, seine Nationalitaet von einem ungarischen Offizier*, Leipzig-Meissen, 1850.
- Data: **1850** 93
 Nume: **Banat, Banat Militaire**
 Sursă: F. MARTIN : *Carte du Théâtre de la Guerre en Hongrie et an Transylvanie Dressée par F. Martin*. 1850. (SLk, 8, 72)
 Obs.: hartă, 232 X 152 mm, Lithog.^{ée} par L. Gaudin. Nantes, Imp.^{ée} chez Pequignot, Nantes.
- Data: **1850** 94
 Nume: **Banat, Banater Mil.(itair) Gr.(enze)**
 Sursă: (G. HECK) : *Karte von Ungarn mit vorzüglicher Rücksicht auf den Kriegsschauplatz von 1849*. (SL, II, 688)
 Obs.: hartă, 265 X 331 mm, scara 1:2700000, publicată de Otto WIGAND în *Memorien von Georg Klapka*⁶⁹. April bis October 1849, Leipzig, 1850.
- Data: **1850, nouă ediție în 1873** 95
 Nume: **Banat**
 Sursă: J. ANDRIVEAU-GOUJON : *Carte Générale \ de \ l'Allemagne \ comprenant \ l'ensemble des états \ de l'Europe Centrale \ publiée \ par J. Andriveau-Goujon \ Géographe - Editeur, ..., Paris*. 1850.
 Obs.: harta, 500 X 390 mm, scara 1: 3460000, publicată cu N°. 26 în J. ANDRIVEAU-GOUJON, *Atlas Classique et Universel de Géographie ancienne et moderne, contenant les decouvertes et les divisions les plus nouvelles dans les cinq parties du monde pour servir a la lecture des voyages, des ouvrages historiques et des meilleurs traites de geographie. ...* Adopte par le Ministre de la Guerre pour les bibliotheques regimentaires. Nouvelle edition. A Paris, Chez l'Editeur, Rue du Bac, no. 21, pres le Pont Royal. 1850.
- Data: **1850 (?)** 96
 Nume: **Banat**
 Sursă: (nesemnată; KIRCHER ?) : *Magyarország és Erdély ...* (SL, II, 568)
 Obs.: hartă, 297 X 400 mm, publicată de SCHÖNBERG János Bécsben (i.e. la Wien), datată greșit (1840(?)) în SL pentru că reprezintă W.(oiwodschaft) Serbien und Banat iar această entitate administrativă a apărut doar în 1849.
- Data: **1851** 97
 Nume: **Temescher Banates**
 Sursă: Julian CHOWNITZ⁷⁰ : *Handbuch zur Kenntniß Ungarns, ferner: Siebenbürgens, der serbischen Woiwodschaft, des Temescher Banates, Slavoniens, Croatiens, der K. K.²⁷ Militairgrenze und des ungarischen Litorales*, Bamberg: Buchner'sche Buchhdlg, 1851, XV + 374 Site, 8 ausfaltb. Tab. Ln.

⁶⁸ Franz Joseph I de Habsburg [* 18.08.1830, Wien; † 21.11.1916]; 2.12.1848-21.11.1916 împărat al Austriei, din 1867 rege al Ungariei.

⁶⁹ Georg Mauritius KLAPKA / KLAPKA György [* 7(8?).04.1820, Timișoara; † 17.05.1892, Budapesta]; militar, fiul primarului Timișoarei, Josef KLAPKA.

⁷⁰ CHOWNITZ Julian Tódor / CHOWANETZ József [* 1814, Érsekújvár, Nyitra megye; † 1860(?)]; ziarist, a condus ziarul *Die Opposition*, publicație de orientare kossuth-istă.

- Data: **1851** 98
 Nume: **Banat**
 Sursă: J.(ohn) RAPKIN : *Hungary*. (SL, II, 626)
 J.(ohn) RAPKIN : *Austria*.
 Obs.: -hartă, 260 X 330 mm, scara 1:3041280, *The Illustrations by H. Warren & Engraved by J. Rogers - John Tallis & Company, London & New York - The Map. Drawn & Engraved by J. Rapkin*.
 -hartă, 260 X 330 mm, scara 1:4815360, *The Illustrations by H. Warren & Engraved by J. H. Kernot & J. Rapkin - John Tallis & Company, London & New York - The Map. Drawn & Engraved by J. Rapkin*.
 Ambele hărți sunt publicate în Martin R. MONTGOMERY (Editor), J.(ohn) & F.(rederick) TALLIS (Publisher), *The Illustrated Atlas, and Modern History of the World Geographical, Political, Commercial & Statistical*, Edited by R. Montgomery Martin, Esq. ... The Maps Drawn & Engraved by J. Rapkin, H. Warren, J. Rogers, J. & F. Tallis, London & New York, 1851. John Tallis & Company, London & New York.
- Data: **1851, 1860** 99
 Nume: **Banat**
 Sursă: Major (Carl Christian Franz) RADEFELD⁷¹ : *Der Kaiserstaat Oesterreich. Nach den besten Quellen*, Stich, Druck und Verlag des Bibliographischen Instituts in Hildburghausen (1860)
 Obs.: hartă, 300 X 360 mm, scara 1:3900000, publicată în Joseph MEYER, *Grosser Hand-Atlas uber alle Theile der Erde in 170 Karten*, Hildburghausen Verlag des Bibliographischen Instituts, 1860.
- Data: **1851-1865 (?)** 100
 Nume: **Wojewodina und Banat**
 Sursă: (nesemnată) : *Galizien, Nord Ungarn und ein Theil von Siebenbürgen*. (SL, II, 600-601)
 Obs.: hartă, 298 X 415 mm, scara 1:1863800, publicată în Karl SOHR, *Vollständiger Handatlas der neueren Erdbeschreibung über alle Theile der Erde*, ediția V, Glogau, 1851-1865 (SL datează greșit 1842).
- Data: **1852** 101
 Nume: **Banat**
 Sursă: (nesemnată) : *Oesterreich \ ... \ 1849*
 Obs.: hartă, 260 X 200 mm, publicată de *Stich, Druck und Verlag der geographischen Anstalt des Bibliographischen Instituts in Hildburghausen*, a apărut în Joseph MEYER, *Neuster Zeitungs Atlas fur alte & neue Erdkunde*, 1852.
- Data: **1853** 102
 Nume: **Temescher Banats**
 Sursă: E.(manuel Salomon von) FRIEDBERG, *Hauptmann in k. k.²⁷ Generalquartiermeisterstabe : General-Karte \ der \ Vojvodschaft Serbien \ und des \ Temescher Banates \ dann der \ Vier Gränzregimenter Peterwardeiner Deutsch-Banater Illyrisch-Banater und Roman-Banater endlich des Titler Gränz-Betaillons* (SJ, 71; OSZKTK, TM 4877; HLT, B IX a 574; CZ, 6, 305)
 Obs.: hartă, 630 X 430 mm, scara 1:288000, publicată la Wien de K. k. Milit(arisch)-Geogr.(aphisches) Inst.(itut). Există o variantă a acestei hărți publicată în același an de G. Q. St., [Wien] la dimensiunea 1290 X 865 mm, formată din patru coli separate (420 X 630 mm), și la aceeași scară.
- Data: **1853** 103
 Nume: **Banat**
 Sursă: Alphonse BALLEYDIER⁷² : *Carte du Theatre de la Guerre de Hongrie 1848-1849*. (SL, I, 33-34)
 Obs.: hartă, 186 X 246 mm, scara 1:3600000, republicată în Alphonse BALLEYDIER, *Histoire de la Guerre de Hongrie en 1848-49 pour faire suite à l'histoire des Révolutions de l'empire d'Autriche*, Imprimerie-Librairie de H. Goemaere, Bruxelles, 1853.
- Data: **-02.1854** 104
 Nume: **Banat**
 Sursă: (nesemnată) : *Geognostische Special Karte des Banats und Siebenbürgens copirt durch G. Rádl* (TK 1163)
 Obs.: hartă manuscris, 670 X 470 mm.
- Data: **1854** 105
 Nume: **Banat**
 Sursă: G.(eorge) F.(rederick) CRUCHLEY⁷³ : *Austria* (ICC, RM.62643)
 Obs.: hartă, *engraved & published by G.F. Cruchley, Mapseller & Globe maker*.
- Data: **1854** 106
 Nume: **Bannat**
 Sursă: (nesemnată; Sidney HALL ?) : *Austrian Dominions* (ICC, RM.62645)
 Obs.: hartă, 317, 5 X 432 (260 X 380) mm, *Engraved by Sidney Hall, Edinburgh. Published by A. & C. Black*, publicată cu nr. XXIII în Adam & Charles BLACK, *Black's General Atlas of the World*, Edinburgh, 1856.

⁷¹ Carl Christian Franz RADEFELD [* 1788; † 1874]; jurist, militar, cartograf pentru Bibliographisches Institut, Hildburghausen/Thür, DE.

⁷² Alphonse Victor Chrétien BALLEYDIER [* 15.01.1810, Lyon; † 10.11.1859]; ziarist, literat și istoric.

⁷³ George Frederick CRUCHLEY [* 1796; † 1880, Brighton], gravor de hărți, editor și relizator de globuri terestre la London.

- Data: **1855** 107
 Nume: **Temeser Banat**
 Sursă: Josef LOKARNER, Ignaz HÁTSEK : *Uibersichts-Karte der Serbischen Wojwodschaft und des Temeser Banat's*.
 Obs.: harta, 655 x 525 mm, scara 1:144000.
- Data: **1855** 108
 Nume: **Temes, (Paesi della Corona - titoli) Servia (Voivodia), Temes (Banato); paese di Servia e Temes**
 Sursă: Benedetto MARZOLLA⁷⁴ : *Impero d'Austria*.
 Obs.: harta e stata eseguita sul quella di A.(drien Hubert) Brue [* 1786; † 1832] e C. Picquet, pubblicata in Parigi, 1844 ... Napoli, 1855, 460 X 610 mm, scara 1:2800000, publicată în Benedetto MARZOLLA, *Atlante Geografico*, Napoli, 1856.
- Data: **1855** 109
 Nume: **Serb: Voivodschaft und Temeser-Banat, Voivodschaft Serbien u. Temescher Banat** (în tabele)
 Sursă: Karl, Freiherrn von CZOERNIG⁷⁵ : *Ethnographische Karte der Oesterreichischen Monarchie* (OSZKTK, T 02995)
 Obs.: hartă, 1030 X 1420 mm, herausgegeben von der K. K.²⁷ Direction der Administrative Statistik aus der K. K. Hof- und Staatsdruckerei, Publisher: Milit.(arische) Geogr.(aphische) Inst.(itut), Wien.
- Data: **1855** 110
 Nume: **Serbische Wojwodowina Temescher Banat**
 Sursă: C.(arl) F.(erdinand) WEILAND⁶⁶ : *General-Karte von dem oesterreichischen Kaiserstaate, entworfen und gezeichnet*
 Obs.: hartă, 480 X 620 mm, scara 1: 2350000, publicată în Geographisches Institut, *Allgemeiner Hand-Atlas der Erde und des Himmels nach den besten astronomischen Bestimmungen, neuesten Entdeckungen und kritischen Untersuchungen entworfen*, Geographisches Institut in Weimar, 1856, (pl. 6).
- Data: **1855** 111
 Nume: **Banat**
 Sursă: Heinrich KIEPERT⁷⁶ : *Ungarn mit seinen Nebenlandern und Galizien (cu) Sudliches Dalmatien im Anschluss an den untern Rand der Hauptkarte*
 Obs.: hartă, 520 X 640 mm, scara 1:1600000, a fost realizată după faimoasa hartă a Ungariei realizată de SCHEDIUS Lajos⁴⁵ și BLASCHNEK Sámuel Benjámin⁷⁷ [9 Bl., Gestochen von F. Eulenstein, Weimar, Verlag des Geographischen Instituts, 1855] fiind publicată în *Allgemeiner Hand-Atlas der Erde und des Himmels nach den besten astronomischen Bestimmungen, neuesten Entdeckungen und kritischen Untersuchungen entworfen*, Geographisches Institut, Weimar, 1856, (pl. 12).
- Data: **1855** 112
 Nume: **Wojewodina und Banat**
 Banat, Banatisches Genl Comm^{do} (în zona celor două regimente de graniță bănățene)
 Sursă: -(nesemnată) : *Galizien, Nord-Ungarn und ein Theil von Siebenbürgen*.
 -F.(riedrich H.) HANDTKE⁷⁸ : *Karte \ von \ Kroatien, Slavonien, der Militair-\ Gränze, Dalmatien, Bosnien \ Serbien und Montenegro \ entworfen und gezeichnet \ von F. Handtke \ Druck u. Verlag von C. Flemming in Glogau*.
 Obs.: -hartă, 430 X 340 mm, scara 1:1863880, publicată la pagina 37 (nenumerotată) în *Vollständiger Hand-Atlas der neueren Erdbeschreibung uber alle Theile der Erde in 82 Blättern herausgegeben von Dr. K.(arl) Sohr. V^t. Auflage vermehrt und verbessert durch Dr. Heinrich Berghaus, Professor u. Director der geograph. Kunstschnule zu Potsdam. Glogau und Leipzig, 1855. Druck u. Verlag von C.(arl) Flemming. (cu) Supplementband, 32 Blättern*.
 -hartă, 420 X 350, scara 1:1673850, publicată la pagina 38 (nenumerotată) în același atlas.
- Data: **1855, 1923** 113
 Nume: **Banatul Temisórei**
 Sursă: Cezar BOLLIAC : *Carta Rumâniei în relief*
 Obs.: hartă, publicată în 1855 (sau la scurt timp după această dată) , litografie relizată la imprimeria "G. Wonneberg" din București, retipărită în 1923 în București.
 Orașul Timișoara este grafiat ca Temisóre.
- Data: **1855, 1867** 114
 Nume: **Woivodschaft Serbien und des Temescher Banates, Banat**
 Sursă: (nesemnată) : *Karte von Ungarn, Siebenbürgen, Croatien und Slavonien etc., der Woivodschaft Serbien und des Temescher Banates, der Militärgränze, Galizien und Lodomerien etc. nebst Krakau, und der Bukowina* (OSZKTK, TM 6804 - ediția din 1855, TM 6807 - ediția din 1867)
 Obs.: hartă, 355 X 490 mm, scara 1:2034000, publicată la Wien de editura Artaria und Compagnie în atlasul lui Franz

⁷⁴ Benedetto MARZOLLA [* 14.03.1801, Brindisi; † 10.05.1858, Napoli]; cartograf italian.

⁷⁵ Karl, Freiherr von CZOERNIG-Czernhausen [* 5.05.1804, Tschernhausen, Böhmen (azi, Černousy, CZ); † 5.10.1889, Görz (azi, Gorizia, IT)]; statistician, până în 1865 președinte al Statistischen Verwaltungskommission iar între 1852-'63 al Zentralkommission zur Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmäler.

⁷⁶ Heinrich KIEPERT [* 31.07.1818, Berlin; † 21.04.1899, Berlin]; geograf, specializat în cartografie istorică antică, din 1854 profesor la Universitatea din Berlin.

⁷⁷ Samuel Benjamin BLASCHNEK (Sámuel Benjámin) [* ?; + 21.11.1854. Pest]; topograf originar din Silezia.

⁷⁸ Friedrich H. HANDTKE [* 1815; † 1879]; a fost directorul secției de cartografie la editura lui Carl von FLEMMING [* 1806; † 1878] din Glogau /azi, Glogów, PL. F. H. Handtke a desenat 168 de hărți din cele 260 publicate sub conducerea sa.

FRIED, *Atlas der neuesten Geographie für Jedermann und jede Schulanstalt nach den neuesten und vorzüglichsten Geographen bearbeitet von ...*

- Data: **1856** 115
 Nume: **Banat**
 Sursă: G.(eorge) W.(oolworth) COLTON⁷⁹ : *Austria (with) Vicinity of Vienna ...*
 Obs.: hartă, 340 X 410 mm, scara 1:3928320, publicată în G. W. COLTON, *Colton's Atlas of the World, Illustrating Physical and Political Geography. Accompanied by Descriptions Geographical, Statistical, And Historical by Richard Swainson Fisher, M.D. Complete in one Volume.* New York: J. H. Colton & Co, No. 172 William, Corner Beekman Street. London: Trubner & Co, No. 12 Paternoster Row. 1856. Entered ... One Thousand Eight Hundred and Fifty-five, by J. H. Colton & Co ... New York. Sub titlul *Colton's General Atlas*, acest atlas va fi publicat până în 1885.
- Data: **1857** 116
 Nume: **Serbien-Banat, Szerb-Bánsag** (i.e. *Banatul sârbesc* (sic!) în l.g. și l.m.)
 Sursă: M.(óricz) SCHIRKHUBER⁸⁰ : *Schulwandkarte von Ungarn, Galizien, Siebenbürgen, Dalmatien, Croatien-Slavonien, Serbien-Banat, nebst k. k. Militär-Grenze nach der besten u. neuesten ... / Magyarország, Galicia, Erdély, Dalmátország, Horvát-Tótország, Szerb-Bánság, s a katonai határörvidék iskolai falabrosza* (OSZKTK, TM 6249)
 Obs.: hartă, 990 X 1250 mm, scara 1:840000 (5 geogr. Meilen = 44 mm), publicată la Wolfenbüttel de Ludwig August Hugo HOLLE în *Schulwandatlas d. neuest. Erdk*, harta cu nr. 37.
- Data: **~1858-'63** 117
 Nume: **Banat**
 Sursă: John DOWER⁸¹ : *Austria, general map* (ICC, RM.62639)
 Obs.: hartă, *Drawn & Engraved by John Dower, Pentonville, London*, publicată în *Weekly Dispatch Atlas, Day & Son, Lithrs. to the Queen*.
 Regiunea este numită **Bannat** și pe o altă hartă – *Austrian Empire*, nr. XXVI (ICC, RM.62635) – a aceluiași John DOWER.
- Data: **1860** 118
 Nume: **Bannat**
 Sursă: A.(lvin) J.(ewett) JOHNSON⁸² : *Johnson's Austria Turkey in Europe and Greece*
 Obs.: hartă, 440 X 610 mm, scara 1:4181760, publicată în A. J. JOHNSON, *Johnson's New Illustrated (Steel Plate) Family Atlas, with Descriptions, Geographical, Statistical, and Historical. Compiled, Drawn, and Engraved under the Supervision of J.H. Colton and A.J. Johnson.* New York: Johnson and Browning, Formerly (Successors to J. H. Colton & Co) No. 133 Nassau Street. 1860. Entered ... One Thousand Eight Hundred and Sixty, by Johnson & Browning ... Virginia.
- Data: **1860** 119
 Nume: **Banat**
 Sursă: Samuel Augustus MITCHELL Jr.⁸³ : *Map of the Austrian Empire, Italian states, Turkey in Europe and Greece \ Entered according to Act of Congress, in the Year 1860 by S.(amuel) Augustus Mitchell, Jr. in the Clerk's Office of the District Court of the U. S. for the Eastern District of Pennsylvania.* (DR, 0565.038, New York Public Library, Map Division, 1510833)
 Obs.: hartă, 342,9 X 279,4 mm (suprafața tipărită), pregătită de Samuel Augustus MITCHELL Jr. pentru a fi inclusă ca plate (planșa) no. 75 în ediția din 1864 a *Mitchell's New General Atlas containing Maps of the Various Countries of the World, Plans of Cities, Etc., Embraced in Fifty-three Quarto Maps, forming a series of Eighty-Four Map and Plans, together with Valuable Statistical Tables*.
 Banatul istoric este foarte clar delimitat pe hartă.
- 27.12.1860:** prin patentă imperială se desființează *Woiwodschaft Serbien und das Temeser Banat* (l.g.). Regiunea⁸⁴ este reîncorporată regatului ungar și sunt reînființate cele trei comitate (vármegye -l.m.): Torontál, Temes, Krassó.
- Data: **~1860** 120
 Nume: **Banat**
 Sursă: (nesemnată) : *Empire \ D'Autriche \ Hongrie*
 Obs.: hartă, 305 X 220 mm, publicată cu Pl. 55 în *Atlas de la Geographie Universelle ou Description de toutes les parties du monde sur un plan nouveau d'après les grandes divisions naturelles du globe par Malte-Brun. Revue, corrigée, mise dans un nouvel ordre et enrichie de toutes les nouvelles découvertes par J. -J. - N. Huot*, Paris, Garnier-Frères Éditeur, [~1860-'67?]. Prima ediție a atlasului apărut la *Imprimerie De Monsieur Chez Didot*, 1840-42.

⁷⁹ George Woolworth COLTON [* 1827; † 1901]; cartograf, gravor și editor. Împreună cu tatăl său, Joseph Hutchins COLTON [* 1800; † 1893] și fratele său Charles B. COLTON [* ~1831; † 1916], a condus între 1831-'90 cea mai importantă editură de hărți din USA.

⁸⁰ Móricz SCHIRKHUBER [* 8.01.1807, Dobapinkóczon (Sólyomvár, Veszprémmegye, HU); † 14.09.1877, Pest].

⁸¹ John DOWER [* ?; † ?]; editor, proiectant, gravor, activ între 1825-'70 la London, *Fellow of the Royal Geographical Society*.

⁸² Alvin Jewett JOHNSON [* 1827; † 1884]; unul dintre cei mai importanți editori de hărți americani din a doua jumătate a sec. XIX. În jurul anului 1860 s-a mutat de la Richmond la New York.

⁸³ Samuel Augustus MITCHELL Jr. [* 1826; † ?]; fiul cunoscutului cartograf și editor de hărți american Samuel Augustus MITCHELL Sr. (the Elder) [* 30.03.1792, Bristol, Connecticut; † 20.12.1868, Philadelphia]. În 1860 a răscumpărat drepturile de proprietate asupra hărților tatălui său și a publicat *Mitchell's New General Atlas ...* până în 1895.

⁸⁴ mai puțin partea sudică a Banatului care rămâne sub directă administrație imperială sub forma regimentelor de graniță.

- Data: **1861** 121
 Nume: **Servian Woiwodschaft and Temeser Banat**, (comitatele) **Torontal, Temes, Krasso, Banater Grenze** (cu) **Romanen Banat Regiment**
 Sursă: Alexander Keith JOHNSTON⁸⁵ : *(Composite of) Austrian Empire by Keith Johnston, F.R.S.E. (with) Vienna, Wien and its environs*. Engraved & printed by W. & A. K. Johnston, Edinburgh. William Blackwood & Sons, Edinburgh & London, (1861)
 Obs.: hărți, 590 X 880 mm, scara 1:1642000 (scara hărții reprezentând *Vienna* ~1:65000), publicată în Alexander Keith JOHNSTON, *The royal atlas of modern geography, exhibiting, in a series of entirely original and authentic maps, the present condition of geographical discovery and research in the several countries, empires, and states of the world ... With a special index to each map*, William Blackwood and Sons, Edinburgh & London. MDCCCLXI, p. 20-21. În același atlas este publicată cu nr. 18 și harta *Austro-Hungarian monarchy* pe care apare doar **Servian Woiwodschaft and Temeser Banat** și **Banater Grenze** (ICC, RM.62709).
- Data: **1861** 122
 Nume: **Temeser Banats**
 Sursă: Johann Heinrich / János Henrik SCHWICKER⁸⁶ : *Geschichte des Temeser Banats* (Grosz-Becskekerek / Nagybecskerek, 1861; reeditată la Pest, 1872).
- Data: **1861** 123
 Nume: **Temeser Banats**
 Sursă: Leonhard / Lénárt BÖHM⁸⁷ : *Geschichte des Temeser Banats*, Lipcse / Leipzig, 1861, vol. I-II; reeditat (l.m.) Pest, 1867.
- Data: **1.02.1861** 124
 Nume: **Banat**
 Sursă: (nesemnată) : *Administrativ Karte des Grossfürstenthums Siebenbürgen nach der neuesten Landeseintheilung 1859: Revidirt und mit den Operaten der Concretal-Vermessung im vollkommenen Einklang gebracht* (TK 1175_2)
 Obs.: hartă manuscris realizată la *Hermannstadt* (Sibiu, RO), hartă de ansamblu (pe care apare și denumirea *Banat* separat de *Ungarn*) și o hartă de detaliu compusă din 24 de părți distincte, 415 X 515; 415 X 260; 245 X 340 mm, scara 1:144000 [Maasstab 1 W.Zoll = 20000 Wiener Klaftern = 0,5 Meile (TK: 1" = 2000°)].
- Data: **1862** 125
 Nume: **Banat, Ban.(ater) Mil.(itair) Gr.(enze) | Banat**
 Sursă: Justus PERTHES⁸⁸ : *Polen, Galizien, Ungarn, Kroatien u. Siebenburgen, Moldau und Walachey*
 Obs.: hartă, 254 X 203,2 mm (suprafața tipărită), publicată cu N° 20 în Adolf STIELER²⁸, *Schul-Atlas uber alle Teile der Erde und uber das Weltgebäude ...*, Verlag Justus Perthes, Gotha, 1862. În același atlas mai există harta N° 1^a realizată de W.(ilhelm) WEILER: *Der Oesterreichische-Ungarische Kaiserstaat* la scara 1:6000000 (ICC, RM.63048). Pe această hartă numele **Banat** apare de două ori: odată ca nume al regiunii și a doua oară ca nume pentru regimentul de graniță german.
- Data: **1864** 126
 Nume: **Banat**
 Sursă: Samuel Augustus MITCHELL Jr.⁸³ : *Map of the Austrian Empire, Italian states, Turkey in Europe and Greece / Entered according to Act of Congress, in the Year 1860 by S.(amuel) Augustus Mitchell, Jr. in the Clerk's Office of the District Court of the U. S. for the Eastern District of Pennsylvania. (plate no. 75 in Mitchell's New General Atlas, containing Maps of the Various Countries of the World, Plans of Cities, Etc., Embraced in Fifty-three Quarto Maps, forming a series of Eighty-Four Map and Plans, together with Valuable Statistical Tables, 1864 Edition)*
 Obs.: hartă, 342,9 X 279,4 mm (suprafața tipărită). Banatul istoric este foarte clar delimitat pe hartă.
- Data: **1866** 127
 Nume: **VOIVODIE SERBE \ Banat** (l.f.)
 Sursă: M.Mrs. (Claude-Joseph) Drioux et Ch.(arles) Leroy : *Carte physique et politique de l'Europe centrale \ Autriche et Prusse* (ICC, RM.161033)
 Obs.: hartă, 330 X 480 mm, gravé par Jenotte, tipărită la imprimeria fraților Brehier la Paris și publicată cu nr. 52 în *Atlas universel et classique de géographie ancienne, romaine, du moyen age, moderne et contemporaine a l'usage des établissements d'instruction publique. Contenant quatre-vingt-neuf cartes et cartons, Librairie Classique d'Eugène Belin a Paris, nouvelle edition 1866*. Ediții ale atlasului au fost publicate și în 1852, 1866, 1874, 1878, 1881, 1899, 1901 etc.

⁸⁵ Alexander Keith JOHNSTON [* 28.12.1804, Kirkhill; † 9.07.1871, Ben Rhydding, Yorkshire]; geograf scoțian, în 1843 este numit *Royal Geographer for Scotland*. Împreună cu fratele sau, viitorul Sir William Johnston, lord provost of Edinburgh, a pus bazele unei cunoscute firme de cartografie (W. & A. K. Johnston).

⁸⁶ Johann Heinrich SCHWICKER [* 28.04.1839, Dudeștii Noi; 7.07.1902, Budapeșt]; doctor în filologie, profesor universitar și istoric.

⁸⁷ Leonhard BÖHM [* 25.11.1833, Bela Crkva, RS; † 26.12.1924, Bela Crkva, RS]; istoric, primarul localității Bela Crkva, RS.

⁸⁸ Johan Georg Justus PERTHES [* 11.09.1749, Rudolstadt; † 1.05.1816, Gotha]; unul dintre cei mai importanți gravori germani de hărți din sec. XIX. A pus bazele imperiului său editorial odată cu publicarea *Almanac de Gotha* în 1784. Între 1817-'90, firma "Justus Perthes" a realizat mii de hărți pentru mai mult de 20 de atlase diferite. Chiar și azi, firma continuă să producă hărți și atlase.

- Data: **1867** 128
 Nume: **Dél-Magyarország**
 Sursă: BÖHM Lénárt⁸⁷ : *Dél-Magyarország vagy az úgynevezett Bánság különös történelme*, Pest, 1867, I kötet, 414 + VII lap; II kötet, 489 + VII lap
 Obs.: Ce se înțelegea prin această denumire ne spune SZENTKLÁRAY Jenő: *Ma* (i.e. 1879) – *noha csak határozatlan értelményben – Dél-Magyarországnak szeretik nevezni hazánk e területét, mely nevezet alatt Torontál, Temes, Krassó és Szörény vármegyék területeinek együttes foglalatát értik* (SJ, 2). Mai ales după 1867, s-a încercat impunerea acestei denumiri – *Dél-Magyarország* /i.e. Ungaria de Sud – pur maghiare drept substitut pentru Banat. Mulți istorici bănățeni din a doua jumătate a secolului XIX folosesc această denumire în lucrările lor⁸⁹. Chiar asociația lor, constituită la Timișoara la data de 25.07.1872, va conține această nume în titulatura ei (*Délmagyarországi történelmi és régészeti muzeum-társulat*).
- 27.12.1867:** Banatul devine parte a *Österreichisch-ungarische Monarchie* (l.g.) / Duala Monarhie Austro-Ungară.
- Data: **2(14).10.1868** 129
 Nume: **Banat, Banatul Timișan**
 Sursă: Petiția bănățenilor adresată *Congresului național bisericesc român de la Sibiu* 16(28).09. - (?)10.1868) pentru reînființarea episcopiei ortodoxe la Timișoara (IDS, II, 891-894)
 Obs.: istoriografia românească denumește evenimentul mai ales drept *Congresul național bisericesc român de la Sibiu* dar în cele două petiții ale bănățenilor apar formele *Congresul național*, *Congres român bisericesc greco-oriental* și *Congresul românilor greco-oriental din Ungaria, Banat și Transilvania*.
- Data: **1868** 130
 Nume: **Temesi Bánság**
 Sursă: PESTY Frigyes⁹⁰ : *A Temesi Bánság elnevezésének jogosulatlansága*, Pest, nyomtatott EMICH G.(usztáv), Magyar Akad.(émiai) nyomdásznál, 1868, 38 lap
 Obs.: lucrarea a fost citită în ședința din 8.06.1868 a Magyar Tudományos Akadémia.
- Data: **1868** 131
 Nume: **Oláh banáti ezred** (sic!), **Német banáti ezred** (l.m., regimentul bănățean german -tr.m.)
 Sursă: (nesemnată) : *Magyar korona országainak térképi vázlata* (TK 1141)
 Obs.: hartă manuscris realizată la Buda, 450 X 680 mm. Cele trei comitate bănățene (*Torontál, Temes, Krassó*) sunt inscripționate pe hartă.
- Data: **1870** 132
 Nume: **Banat**
 Sursă: Samuel Augustus MITCHELL Jr.⁸³ : *Map of the Austrian Empire, Italian States, Turkey in Europe, and Greece. (with) Maltese Islands. Entered ... 1867 by S. Augustus Mitchell, Jr. ... Pennsylvania* (1870)
 Obs.: hartă, 280 X 350 mm, scara 1:7500000, publicată în Samuel Augustus MITCHELL Jr., R. A. CAMPBELL, H. F. WALLING, *Mitchell's new general atlas, containing maps of the various countries of the World, plans of cities, etc., embraced in sixty-three quarto maps, forming a series of one hundred maps and plans, together with valuable statistical tables*. Philadelphia: published by S. Augustus Mitchell, Jr., No. 31 South Sixth Street. 1870. Entered ... 1870, by S. Augustus Mitchell, Jr. ... Pennsylvania. (with) Campbell's new atlas of the state of Illinois ... Maps drawn by R. A. Campbell, C.E., and Prof. H. F. Walling ... Chicago: R. A. Campbell, 131 South Clark Street. Philadelphia: S. Augustus Mitchell Jr. 1870. Entered ... 1870 by R. A. Campbell ... Illinois.
- 8.06.1871:** Granița militară din sudul Banatului este desființată. La **1.01.1872** regiunea este alipită la comitatele existente.
1873: Este reînființat Szörényi vármegye (comitatul Severin).
1880: Krassó vármegye (comitatul Caraș) se unește cu Szörényi vármegye în Krassó-Szörényi vármegye (comitatul Caraș-Severin).
- Data: **25.07.1872** 133
 Nume: **Délmagyarország**
 Sursă: Se constituie la Timișoara *Délmagyarországi történelmi és régészeti társulat* / Societatea de Istorie și Arheologie din Ungaria de Sud.

⁸⁹ -Dr. SZENTKLÁRAY Jenő, *Száz év Dél-Magyarország újabb történetéből*, Temesvár, 1879, XV + 520 p.

-BARÓTI Lajos, *Adattár Délmagyarország XVIII. századi történetéhez*, Temesvár, nyomtatott a Csanád-Egyházmegyei Könyvsajtón, 1893-1906, 2 kötet; 1. kötet, I-IV. rész. - 1896. - [VIII], 539 lap, [6], XLVII p.; 2. kötet, V-IX. rész. - 1904. - IV, 625 lap, LXXVIII lap.

-MILLEKER Bodog, *Dél-Magyarország régiséglelei a honfoglalás előtti időkből* (in *Történelmi és Régészeti Értesítő*, 1892, p. 101-143 și republicat la) Temesvár, 1898, 46 lap; *Dél-Magyarország a rómaiak alatt*, *Történelmi és Régészeti Értesítő*, 1892, p. 173-193 și 1893, p. 1-57; *Délmagyarország középkori földrajza*, Temesvár, 1913.

-Dr. BERKESZI István, *Délmagyarország éremlelei*, 1907.

-Dr. BODOR Antal (BELLAI József közreműködésével), *Temesvár és Délmagyarország. Múltja, jelen közállapotai és turisztikai leírása. Az alduna uti kalauzával*, Temesvár, Moravetz testvérek kiadása, é. n. (valószínűleg 1909), 328 lap. Etc.

⁹⁰ PESTY Frigyes [* 3.03.1823, Timișoara; † 23.11.1889, Budapest]; unul dintre cei mai importanți istorici maghiari ai secolului XIX cu fundamentale contribuții bănățene. Din 1877 membru plin al Magyar Tudományos Akadémia (i.e. Academia Maghiară de Științe).

- Data: **1872** 134
 Nume: **Banat** (pe hartă), **Temes Banat** (în cartuş)
 Sursă: J.(oseph) W.(ilson) LOWRY⁹¹ : *Hungary, \ Woiwody of Servia & Temes Banat, \ Transylvania, Croatia & Slavonia, \ the \ Military Frontiers & Dalmatia*.
 Obs.: hartă, 500 X 340 mm, publicată cu No. XXIV în Walter Graham BLACKIE, *The Imperial Atlas of Modern Geography; an Extensive Series of Maps, Embracing the Most Recent Discoveries and the Latest Political Divisions of Territory in all Parts of the World. Compiled and engraved from the most authentic sources. Under the supervision of W[alter] G[raham] Blackie, Blackie & Son, London, 1872*.
 Cum atlasul a fost publicat încă din 1859, este posibil ca această hartă să fi fost realizată chiar înainte de 1859. BA este situat pe hartă la stânga râului Tisza.
- Data: **1872** 135
 Nume: **Banat**
 Sursă: Edward WELLER : *The \ Austrian \ Empire*
 Obs.: hartă, 510 X 350 mm, publicată în Walter Grahame BLACKIE, *The Imperial Atlas of Modern Geography; an Extensive Series of Maps, Embracing the Most Recent Discoveries and the Latest Political Divisions of Territory in all Parts of the World. Compiled and engraved from the most authentic sources. Under the supervision of W[alter] G[raham] Blackie, Blackie & Son, 1872*.
- Data: **1872** 136
 Nume: **Woiwodina Banat, Banater Grenze, Torontal, Temes, Krasso**
 Sursă: (nesemnată) : *Lander der Ungarischen Krone: Ungarn, Siebenburgen, Slavonien und ein Theil von Kroatien. Gest.(ochen) von W. Alt, Berge von C.(arl) Jungmann*.
 Obs.: hartă, 350 X 430 mm, scara 1:1850000, gravor W.(ilhelm) Alt, publicată în Adolf STIELER²⁸, *Hand Atlas Über Alle Theile der Erde und Über das Weltgebäude*, Gotha, Justus Perthes, 1875, p. 29. Prima ediție a atlasului a apărut în 1871 iar edițiile ulterioare au continuat și în secolul XX.
 Pe hartă, Woiwodina se întinde și la E de Tisza, în Banat, după cum și litera B (din Banat) este la V de Tisza.
- Data: **1872** 137
 Nume: **Banat, Banat Military Frontier**
 Sursă: G.(eorge) H. SWANSTON⁹² : *Austrian Empire*
 Obs.: hartă, 420 X 530 mm, scara 1:2534400, gravor G. H. SWANSTON, publicată în A.(rchibald) FULLARTON & Co., *The Royal Illustrated Atlas, of Modern Geography with an Introductory Notice by Dr. N. Shaw, Secretary to the Royal Geographical Society & c. A. Fullarton & Co., London and Edinburgh. (numai pagina de titlu) W.B. Scott, W. Holl*.
- Data: **1872 - '78 (?)** 138
 Nume: **Banat**
 Sursă: C.(arl) F.(riedrich) BAUR & E.(rnst) SERTH : *Neueste Karte vom Deutschen Reich der Oesterreichisch-Ungarischen Monarchie, der Schweiz, den Niederlanden, Belgien, Rumänien, nebst Theilen der angrenzenden Länder - mit besonderer Rücksicht auf Handel & Verkehrs- Interessen sowie zum Hand- und Comptoir-Gebrauch (Vko, VI 84.302)*
 Obs.: hartă, 1190 X 1530 mm, la scara 1:1250000, publicată la Stuttgart de Verlag von Julius MAIER iar la Wien și Pest(a) de A. HARTLEBEN's Verlag
- Data: **1875** 139
 Nume: **Woiwodina Banat**
 Sursă: Adolf STIELER²⁸, Carl VOGEL : *Österreichisch. Ungarische Monarchie, Bearbeitet von C.(arl) VOGEL*, Gotha, Justus Perthes, 1872.
 Obs.: hartă, 350 X 420 mm, scara 1:3700000, publicată în Adolf STIELER, *Hand Atlas über alle Theile der Erde und über das Weltgebäude*, Gotha, Justus Perthes, 1875.
 Prima ediție a atlasului a fost publicată în 1817 dar publicarea lui a continuat chiar și în secolul XX.
- Data: **1876** 140
 Nume: **Banat**
 Sursă: E. G. RAVENSTEIN⁹³ : *Map of the Herzegovina Bosnia, Servia and Montenegro*
 Obs.: hartă, 225 X 325 mm, publicată în *The Illustrated London News*. Pe verso este publicat un text conținând articolul *The War in Herzegovina*.
- Data: **1878 - 1908 (?)** 141
 Nume: **Temeser Banat**
 Sursă: Dr. Friedrich UMLAUFT⁹⁴ : *Wandkarte zum Studium der Geschichte der Österr.(eichisch)-Ungarischen Monarchie*
 Obs.: hartă, 107 X 132 cm, la scara 1:1500000, publicată la Wien de Druck und Verlag v.(on) Eduard HÖLZEL.

⁹¹ Joseph Wilson LOWRY [* 7.10.1803, London; † 15.06.1879, London]; gravor englez, fiul lui Wilson LOWRY⁸.

⁹² George H. SWANSTON [sau SWANSON]; gravor, tipograf și litograf scoțian.

⁹³ Ernst Georg RAVENSTEIN [*30.12.1834, Frankfurt, DE; † 13.03.1913, DE], geograf și cartograf, între 1855-'75 în serviciul *Topographical Department of the War Office* britanic, pentru mult timp membru în consiliile *Royal Statistical* și *Royal Geographical Societies*, profesor de geografie la Bedford College (1882-'83).

⁹⁴ Friedrich UMLAUFT [* 5.06.1844, Wien; † 18.05.1923, Wien]; geograf austriac.

- Data: **1880 (?)** 142
 Nume: **Banat**
 Sursă: E. G. RAVENSTEIN F.R.G.S.⁹⁵ : *Ethonographical map of Turkey in Europe*
 Obs.: hartă, scale 1:4000000, Published by: New York, D. Appleton & Co. Litera B este la vest de Tisa.
- Data: **31.10.1881** 143
 Nume: **Hungarian Banat**
 Sursă: articolul *Concealed Turkish treasure* publicat în ziarul american *The New York Times*
 Obs.: articolul, de 293 words, a fost publicat *Wednesday, October 31, 1881* în *Page 2*, fiind preluat *From the London Telegraph. Oct. 13.*
- Data: **1881** 144
 Nume: **Banat**
 Sursă: (Richard ANDREE⁹⁶) : *Wien. Prag. Buda-Pest. Religionskarte von Oesterreich-Ungarn*
 (Richard ANDREE) : *Volkerkarte von Oesterreich-Ungarn*
 Obs.: hărți, 380 X 240 mm și 240 X 370 mm, scara 1:4000000, publicate în *Andrees Allgemeiner Handatlas in sechsund-achtzig Karten mit erläuterndem Text*, 1. Auflage, Herausgegeben von der Geographischen Anstalt von Velhagen & Klasing in Leipzig, Bielefeld und Leipzig, Verlag von Velhagen & Klasing, 1881, 96 pg. (86 hărți) + 98 pg. (text); p. 48 (harta nr. 2), p. 45. Atlasul a cunoscut nu mai puțin de 14 ediții, ultima în 1937.
- Data: **1881, 1885** 145
 Nume: **Woiwodina \ Banat**
 Sursă: J.(ohn) BARTHOLOMEW⁹⁷ F.R.G.S. : *Austria-Hungary*
 Obs.: hartă, 410 X 290 mm, publicată cu nr. 12 în *The Popular Atlas of the World*, Rand McNally and Company, 1885.
 Pe harta *Austro-Hungarian \ Monarchy*, 203 X 254 mm, publicată în **1895** de *Chamber's Encyclopedia*, John BARTHOLOMEW a inscripționat denumirea *Banat* doar în colțul din sud-vestul regiunii Banatului istoric.
- Data: **1883** 146
 Nume: **Banat**
 Sursă: (nesemnată) : *Austrian Empire*
 (nesemnată) : *South East Europe, Roumania, Turkey, Servia*
 Obs.: hărți, 430 X 330 mm, scara 1:1774080, din 3 bucăți și 340 X 410 mm, scara 1:2977920, publicate în *Letts's popular atlas, being a series of maps delineating the whole surface of the globe, with many special and original features; and a copious index of 23000 names*. Complete edition. Letts, Son & Co. Limited, 33, King William Street, London Bridge, E. C. Factory and works at New Cross, S. E., 1883; p. 48, p. 78.
- Data: **1883** 147
 Nume: **WOIWODINA Banat**
 Sursă: -(nesemnată) : *Map of the Austrian Empire showing the RAILWAY & STEAMBOAT COMMUNICATION & the most important roads (EASTERN SHEET)*; apare *Military Frontier* în sudul Banatului cu toate că frontiera militară fuse-se desființată deja în 1871.
 -*Geograph.(ische) Anstalt von (Eduard) Wagner & (Ernst) Debes : SIEBENBÜRGEN und DIE UNTEREN DONAU-LÄNDER der Übersicht der EISENBANNEN, DAMPFERLINIEN & wichtigsten Strassenverbindungen*; Banatul apare ca parte a *Un(garn)*.
 Obs.: hărți, scara (scale / Maassstab) 1: 2.000.000, publicate la sfârșitul ghidului turistic *Baedeker's Southern Germany and Austria. Including Hungary and Transylvania. Hanbook for travelers. Transylvania - Déva - Broos - Karlburg - Hermannstadt - Rothenthurm Pass - Schässburg - Kronstadt - Klausenburg - Bistritz - Kocsárd - Ploesci - Bucharest - Giurgevo*, de Karl BAEDEKER (Firm), *Leipsic* (i.e. Leipzig), 1883, 382 pg.
- Data: **1883** 148
 Nume: **Banat**
 Sursă: A. T. CHARTIER, Ch.(arles) LACOSTE : *Empire D'Autriche \ (Empire Austro-Hongrois)*
 Obs.: hartă, 390 X 295 mm, *Carte dressée par A. T. Chartier, revue par Ch.(arles) Lacoste*, publicată în *Géographie universelle. Atlas Migeon. Historique, scientifique, industriel et commercial. Dressé par Desbuisson, Chartier, Vuillemin, Thuillier, Lacoste. Comprenant la géographie, l'histoire, la statistique, etc. Avec texte explicatif précédant chaque carte*, Paris, J.(ules) Migeon, Editeur, 1884, nr. 19_18.
 Probabil că harta a fost publicată în toate edițiile *Géographie universelle. Atlas Migeon ...* (1872, 1880 etc.)
- Data: **1885** 149
 Nume: **Banat**
 Sursă: *Geschäftsleitung der Oesterreichisch-ungarischen Bank : Atlas der Personalkredit-Bezirke der Haupt- und Zweigan-*

⁹⁵ F.R.G.S. = (abr.) *Fellow of the Royal Geographical Society*.

⁹⁶ **Richard ANDREE** [* 26.02.1835, Braunschweig; † 22.02.1912, München-Nürnberg]; geograf german interesat de etnografie. Ca director la *Kartographischen Anstalt des Verlags Velhagen & Klasing* din Leipzig (1873-'90), el a avut preocupări și în domeniul cartografiei.

⁹⁷ **John BARTHOLOMEW Jr.** [* 25.12.1831, Edinburgh; † 29.03.1893, London]; cartograf scoțian, fiul fondatorului firmei *John Bartholomew and Son Ltd.* din Edinburgh, John BARTHOLOMEW Senior [* 26.04.1805; † 8.04.1861].

F.R.G.S. = *Fellow of the Royal Geographical Society* (abr., l.e.).

- stalten der Oesterreichisch-ungarischen Bank / Az Osztrák-Magyar Bank Fő- és Fiókintézetei Személyhitel-Kerületeinek Térkép-Gyűjteménye (Vko, V 175.920)
- Obs.: atlas publicat la Wien de *Commissions-Verlag von Alfred HÖLDER*, harta nr. 47: Bankbezirk Temesvár (comitatele sunt foarte clar delimitate dar nu sunt nominalizate).
- Data: **1887, 1901** 150
- Nume: **Banat**
- Sursă: *Edward STANFORD : The States & Provinces \ of the \ Balkan Peninsula, showing the Boundaries as determined by \ the Treaty of Berlin*
- Obs.: hartă, 460 X 580 mm, scara 1: 3220177, publicată în prima ediție a Edward STANFORD, *Stanford's London Atlas of Universal Geography: exhibiting the Physical and Political divisions of the various Countries of the World*, London, 1887, pl. 44.
În ediția a doua a atlasului (1901) harta este publicată la pl. 49 și pe ea nu se mai face menționarea *showing the Boundaries as determined by \ the Treaty of Berlin*.
Foarte ciudat că Stanford nu a inscripționat **Banat** și pe harta *Austria-Hungary* (620 X 500 mm, scara 1: 1774080, pl. 38 în ediția din 1901) publicată în același *Stanford's London Atlas of Universal Geography* ...
- Data: **1892** 151
- Nume: **Banat**
- Sursă: (nesemnată) : *Harta etnografică a Austro-Ungariei și a României după H.(einrich) Kiepert*⁷⁶, 1892
- Obs.: hartă, scara (Măsura =) 1:3000000, tipărită la Institut litografic Leopold Kraatz, Berlin.
- Data: **1898** 152
- Nume: **Banat de Temesvar**
- Sursă: (nesemnată) : *Empire Autrichien au XVIIIe. siècle jusqu'au 3e. partage de la Pologne* (1795)
- Obs.: hartă, scara 1:6000000, publicată în *Histoire Et Géographie - Atlas Général Vidal-Lablache*, Librairie Armand Colin, Paris, 1898. Banatul istoric este foarte clar delimitat. Orașul Timișoara este grafiat drept *Temesoár*.
- Data: **~1900-'14 (?)** (nedată) 153
- Nume: **Banat**
- Sursă: (*Entworfen von*) F.(riedrich H.) HANDTKE : *Österreichisch - Ungarische Monarchie* (*Carl Flemmings Generalkarten n° 26*) (ICC, RM.2336)
- Obs.: hartă, scara 1:1900000, publicată ca *Carl Flemmings Generalkarten No. 26. de Carl Flemming, Verlag, Buch- und Kunstdruckerei, A. G., Glogau-Berlin*, Kartographischen Institut der Verlagsbuchhandlung.
În footer-ul din stg. se află inserat planul orașului **Wien**, la scara 1:125000.
Datarea se face știind că în 1898 editura Flemming a devenit *Aktiengesellschaft* [abr. A.G.] cu o filială la Berlin.
- Data: **1900, 1902** 154
- Nume: **Banatul timișan, Banatus Temesvariensis (Banatul timișorean), Timișana (sau Temesköz, Temeskuz), Banat, Banatul Severinului, Banatul caransebeș(an)-lugojan**⁹⁸
- Sursă: P.(atriciu) DRĂGĂLINA⁹⁹ : *Din Istoria Banatului Severin* (PD, II, 26, 34; PD, III, 3, 7-8)
- Obs.: în scrierile lui Drăgălina regăsim un exemplu clasic al dihotomiei *Banatul Timișoarei / Banatul Timișului* (PD, III, 7-8).
- Data: **1904** 155
- Nume: **Banat, Bănat, Banatul-Timișan, Banatul Lugoșan-Caransebeșan**
- Sursă: George POPOVICIU¹⁰⁰ : *Istoria românilor bănățeni* (GP, 1, 277, 278)
- Obs.: pentru denumirea de Banatul-Timișan, George POPOVICIU citează din lucrarea lui Leonhard [Lénárt] BÖHM, *Geschichte des Temeser Banats*, 2 vol., Leipzig, 1861. (GP, 1).
- Data: **1913** 156
- Nume: **"Banatul Timișorii"**
- Sursă: Albert MALET¹⁰¹ : într-o alocuțiune ținută la "École des hautes études sociales" din Paris (în revista *Husadik Század*, 1913, XXVIII, p. 130/apud PN)

⁹⁸ preluat de la istoricii maghiari:

-PESTY Frigyes, *A Szörényi Bánság és Szörényi vármegye története*, M.(agyar) Tud.(ományos) Akadémia - Történelmi bizottsága, Első Kötet, Budapest, 1877, 484 pg; p. 97: *lugos-karánsebesi bánság*.

-Dr. SZENTKLÁRAY Jenő, *Száz év Dél-Magyarország újjabb történetéből*, Temesvár, 1879, 520 pg.; p. 8: *lugos-karánsebesi Bánság*.

⁹⁹ Patriciu DRĂGĂLINA [* 27.02.1849, Borlova; † ? 11.1917, Caransebeș]; cursuri de filosofie la Wien apoi de geografie la Gotha, DE. Din 1878 este profesor de geografie și matematică, apoi director (1908), al Institutului Pedagogic din Caransebeș. Profesor devotat și scriitor prolific, el a publicat și manuale școlare, articole de istorie și geografie.

¹⁰⁰ George POPOVICIU [* 17.08.1889, Nerău; † ?]; doctoratul în teologie la Cernăuți, la începutul secolului XX este protopresbiter la Lugoj apoi profesor de religie la Școala normală din Arad (1916) și Liceul "Andrei Șaguna" din Brașov (1917) pentru a deveni profesor de ebraică, arheologie biblică, isagologie la Academia Teologică Ortodoxă din Arad. Este și autorul cărții *Unirea Românilor din Transilvania cu Biserica Romano-Catolică sub Împăratul Leopold I*, Logoj, 1901.

¹⁰¹ Albert MALET [* 3.05.1864, Clermont-Ferrand; † 25.09.1915, Thélus, Pas de Calais]; profesor și istoric francez.

- Data: **1914** 157
 Nume: **the Bánát of Temesvár**
 Sursă: H. Wickham STEED, Walter Alison PHILLIPS, David HANNAY : *A Short History of Austria-Hungary and Poland*, The Cambridge University Press, London, The Encyclopaedia Britannica Company Ltd., 1914
 Obs.: Henry Wickham STEED era corespondentul publicației *The Times* la Wien, Walter Alison PHILLIPS a fost profesor de *modern history* la Trinity College din Dublin iar David McDowall HANNAY un ziarist. Chiar dacă volumul este scris în limba engleză, autorii folosesc denumirea de *Bánát of Temesvár* din limba maghiară.
- Data: **1916** 158
 Nume: **Banat**
 Sursă: (nesemnătă) : *Ethnographical Map of Central and South Eastern Europe*
 Obs.: hartă, 480 X 700 mm, scale 1:4000000, GSGS № 7824, Drawn and printed at the War Office, London, 1916.
- Data: **August 1916** 159
 Nume: **"Banatul Timișorii"**
 Sursă: G. I. KAPCIEV : *Sovremenniaia Rumînia i eia naționalni ideal*, Petrograd, August 1916 (apud PN)
- Data: **1918** 160
 Nume: **Banat**
 Sursă: (nesemnătă): *Carte ethnographique de l'Europe centrale et des états Balkaniques*
 Obs.: hartă, 530 X 410 mm, scara 1:3500000, publicată de *La Science et la Vie*, numero 41, Novembre 1918, Paris.
- Data: **15.11.1918** 161
 Nume: **Bănatul Timișan**
 Sursă: Circulara nr. 51 / 1918 a Consiliului Central Național Român cu privire la *alegerile delegațiilor (deputaților) cercuali pentru Marea Adunare Națională Română ce are să fie convocată în scurt timp (la Alba Iulia)*
 Obs.: O copie a circularei este expusă în "Sala de studiu" a Direcției Județene Timiș a Arhivelor Naționale ale României.
- Data: **22.01.1919** 162
 Nume: **Banat, Banatul Temișianeii**
 Sursă: George G. MIRONESCU : *Problema Banatului*, traducere de A. B. (după edițiunea franceză revăzută de autor), București, Tipografia Mărășești, 1919, 80 pg.; p. 9.
 Obs.: Cartea a fost publicată inițial în limbile franceză și engleză la Paris: Georges G. MIRONESCU, *Le problème du Banat (avec une carte en couleur hors texte)*, Éditions Ernest Leroux, Paris, 1919, 64 pag. O traducerea în limba engleză a fost realizată de D. Cucking și a apărut sub titlul *The problem of the Banat* (Éditions Ernest Leroux, Paris, 1919).
- Data: **1919** 163
 Nume: **Banat**
 Sursă: Prof. Sc. Demetresco, C. Polyso, Prof. A. D. Atanasiu et Ed. Borcea : *Roumains des vallées du Timok, de la Mlava et du Pek et Serbes du Banat. Fragment d'après le carte ethnographique des régions habitués par les Roumains et des colonies étrangères qui s'y trouvent par ...*
 Obs.: hartă, publicată la Paris, 1919. Orașul Timișoara este grafiat drept *Temișoara*.
- Data: **20.03.1919** 164
 Nume: **Banat de Temesvar**
 Sursă: Athanase POPOVICI : *Mémoire des Roumains de Serbie (signé Athanase Popovici; avec table statistique)*, Paris, Wellhoff et Roche, 1919, 16 pg.
 Obs.: În 1918, dr. Atanasie POPOVICI, zis FURNICĂ a înființat la Chișinău *Comitetul Național al Românilor din Serbia* și a fost președintele acestuia. Un an mai târziu, a activat la Paris ca vicepreședinte în *Liga pentru eliberarea românilor din Timoc și Macedonia*. Memoriul, publicat cu sprijinul delegației Italiei și Japoniei, a fost prezentat Conferinței Păcii de la Paris¹⁰² fiind publicat și în ziarul parizian *La Roumanie* la data de 20.03.1919.
- Data: **10.08.1919** 165
 Nume: **Banat of Temeshvar, Banat**
 Sursă: The New York Times : *Rumania as a Nation of Destiny; Belligerent, in Contempt of Allies' Supreme Council, in the Light of Her History and Her Aspirations*
 Obs.: articolul, de 1554 words, a fost publicat nesemnăt în ziarul american The New York Times, Sunday, August 10, 1919, în Section: Drama, Music, Special Articles, Page XX1.
 În 1919 au fost publicate la Paris mai multe broșuri, atât în limba engleză cât și franceză, în care s-a folosit numele **Banat of Temeshvar**:
 -Romania before the peace conference - The Banat of Temeshvar, 1919
 -Les Objections Serbes aux Revendications Roumaines dans la Question du Banat du Temeshvar

¹⁰² Conferința Păcii de la Paris (Conferința de Pace de la Paris) a fost convocată pe 18.01.1919 pentru a se dezbate noua configurație politico-teritorială și probleme economico-financiare rezultate din Primul Război Mondial. Conferința a dus, în final, la semnarea tratatelor de pace.

-*La Roumanie devant le Congrès de la Paix: Le Banat de Temesvar ne peut pas être partagé*, Paris, 1919, 6 pg.; Nachdr. d. Ausg., Nendeln/Liechtenstein, Kraus Reprints, 1973.

- Data: **1919** 166
 Nume: **Banat de Temesvar, Banat**
 Sursă: Prof. A. D. ATANASIU : *Carte ethnographique du Banat de Temesvar, d'après la Carte ethnographique de la Hongrie orientale, par Pál Balogh, et les statistiques officielles*, Paris, 1919, G. Peltier Cartogr.(aphe) Imp.(rimerie) Monrocq, Paris
 Obs.: harta, scara 1:300000, a fost publicată în Trajan LALESCO (i.e. Traian LALESCU), *Le problème ethnographique du Banat (avec quatre tableaux statistiques et un carte du Banat)*, Paris, Imprimerie Paul DUPONT, 1919, 48 pg.
- Data: **1921** 167
 Nume: **Banat of Temesvar, Banat**
 Sursă: Edward Mandell HOUSE¹⁰³, Charles SEYMOUR : *What Really Happened At Paris: The Story Of The Peace Conference, 1918-1919 by American Delegates*, Edited by Edward Mandell House, United States Commissioner plenipotentiary and Charles Seymour, LITT.D. professor of history in Yale University, New York, Charles Scribner's Sons, 1921, 528 pg.
 Obs.: p. 105-106: *The chief interest of Rumania, however, was to acquire that district in southern Hungary between the Danube, Theiss, and Maros Rivers, which is known as the Banat of Temesvar ... the commission decided to divide the Banat, giving the western third to the Serbs and the eastern two-thirds to the Rumanians.*
- Data: **1924** 168
 Nume: **Banat**
 Sursă: (nesemnată) : *Völker- und Sprachenkarte der Balkan-Halbinsel vor den Kriegen 1912-18*
 Obs.: hartă, 220 X 275 mm, scara 1:5000000, publicată la Leipzig în 1924.

CONCLUZII

- Autoritățile imperiale nu au renunțat la folosirea denumirii de Banat odată cu retrocedarea din 1778. De exemplu, autoritățile militare imperiale au folosit uzual această denumire chiar și la începutul sec. XIX, la mai bine de 30 de ani după ce regiunea fusese retrocedată regatului ungar (1.02.-6.06.1778) și împărțită în comitate.
- În aproape întreg secol XIX, din punct de vedere administrativ, Banatul este divizat în trei comitate – Torontál, Temes, Krassó – la care se adaugă zona graniței militare din sudul Banatului, care este sub directul control al autorităților imperiale până la data de 8.07.1871 când este desființată iar regiunea alipită comitatelor. Cu toate acestea, numele geografic Banat era deja prea puternic înrădăcinat în mentalul colectiv pentru a mai putea fi ignorat.
- În perioada 18.11.1849 - 27.12.1860, regiunea Banatului a aparținut efemerei și ciudatei construcții administrativ-teritoriale numită *Woiwodschaft Serbien und Temeser Banat / Voivodina sârbească și Banatul timișan*.
- Nu există o explicație asupra motivului pentru care împăratul Franz Joseph I Karl¹⁰⁴ a folosit în 18.11.1849 numele *Temeser Banat* și nu pe cel de *Temeschwarer Banat*. În opinia mea, alegerea a fost accidentală și ea este doar un alt efect al existenței dihotomiei *Banatul Timișoarei / Banatul Timișului*.
- Artificiala construcție administrativă *Woiwodschaft Serbien und Temeser Banat* a influențat puternic scrierile istoricilor bănățeni¹⁰⁵ din a doua jumătate a secolului XIX fapt care a determinat chiar propagarea credinței că și în secolul anterior tot *Temeser Banat / Banatul timișan* trebuie să fi fost numele oficial al regiunii.
- Chiar dacă noua construcție administrativă a perioadei (i.e. *Woiwodschaft Serbien und Temeser Banat*) a reușit să fie menționată (parțial!) și în titulatura oficială¹⁰⁶ a împăratului¹⁰⁷, nici în perioada

¹⁰³ Edward Mandell HOUSE [* 26.07.1858, Houston, Texas; † 28.03.1938, New York City]; consilier prezidențial și membru al delegației americane la Conferința de pace de la Paris.

¹⁰⁴ Franz Joseph I Karl de Habsburg-Lothringen [* 18.08.1830, Schönbrunn Palace, Wien; + 21.11.1916, Schönbrunn Palace, Wien]; 2.12.1848 - ultimul *Kaiser von Österreich*, din 1867 - ultimul rege apostolic al Ungariei.

¹⁰⁵ -Leonhard [Lénárt] BÖHM, *Geschichte des Temeser Banats*, 2 vol., Leipzig, 1861.

-Johann Heinrich [János Henrik] SCHWICKER, *Geschichte des Temeser Banats*, Grosz-Becskerek, 1861 și ediția a II-a, Pest, 1872.

-PESTY Frigyes, *A Temesi Bánság elnevezésének jogosulatlansága* (vezi PF).

-P.(atriciu) DRĂGĂLINA, *Din Istoria Banatului Severin*, Editura "Biblioteca Noastră", Caransebeș, Tipografia Diecezană, Partea I, 1899, 144 pg.; Partea II, 1900, 179 pg.; Partea III, 1902, 227 pg.; partea II, p. 26; partea III, p. 7. Etc.

¹⁰⁶ lucru care nu se întâmplă cu *Banatus* în decursul secolului XVIII.

¹⁰⁷ de exemplu, Franz Joseph I⁴⁷ se intitula *Kaiser von Oesterreich, König von Ungarn ..., Grosswoiwod der Woiwodschaft Serbien, usw., usw.*

1849-'60 *Banatul (timișan)* nu a fost menționat direct în acest titlu menținându-se tot în categoria "usw., usw."¹⁰⁸ ca și în secolul XVIII.

► În actele oficiale ale diferitelor ministere imperiale¹⁰⁹ apar forme ale numelui regiunii la care nu te-ai fi așteptat: *Woiwodina und des (sic!) Temeser Banates* sau *Serbien und Temeser Banat*. Folosirea laxă a unei terminologii neadecvate ne indică faptul că nici la mijlocul secolului XIX nu se pune încă un accent deosebit pe un formalism coerent iar **lipsa de rigoare formală**, referitor la numele regiunii, existentă la nivelul administrației imperiale în secolul XVIII, a supraviețuit surprinzător chiar până în epoca modernă.

► Odată intrat în titulatura imperială oficială, numele *Woiwodschaft Serbien* este omis a fi eliminat chiar dacă realitatea politico-administrativă numită *Woiwodschaft Serbien und Temeser Banat* încetase să existe deja de o jumătate de secol¹¹⁰.

► Ca toate denumirile artificiale, cu toate că a fost promovată agresiv la nivel statal, nici denumirea de *Dél-Magyarország* (l.m.) / *Ungaria de sud* nu a reușit să se impună în conștiința locuitorilor regiunii și a dispărut imediat după Primul Război Mondial, odată cu schimbarea radicală a realității politice.

► Dihotomia *Banatul Timișoarei* / *Banatul Timișului* a fost o constantă chiar până la sfârșitul Primului Război Mondial / semnarea Tratatelor de Pace (1920) și doar folosirea exhaustivă, începând cu deceniul al doilea al secolului XX, a termenului *Banat* în cultura română pare să o fi rezolvat definitiv.

► În limba română este corect să folosim numele de ***Banatul Timișoarei* / *Banat(ul) de Timișoara*** ori ***Banat(ul) Timișorean*** pentru ***Banatus Timisvariensis*** (l.l.) și ***Banatul Timișului* / *Banat(ul) de Timiș* / *Banat(ul) Timiș(e)an*** pentru ***Banatus Temesiensis***¹¹¹ (l.l.).

Correspondența acestor termeni în diferite limbi este:

l.l.	Banatus	Banatus Timisvariensis Banatus Temesvariensis Banatus Temisvariensis	Banatus Temesiensis Temesiensem Banatum
l.r.	Banat	Banatul Timișoarei Banat de Timișoara Banat Timișorean	Banatul Timișului Banat de Timiș Banat Timiș(e)an
l.g.	Banat	Temeschwar(er) Banat Banat (von) Temeschwar ¹¹²	Temeser Banat(s) Temescher Banat
l.m.	Bánát Bánság	Temesvári Bánát Temesvári Bánság	Temesi Bánság
l.s.	Banat(e)	Temišvarski Banat	Tamiški Banat / Timiški Banat
l.e.	Banat	Banat of Timisoara Timisoara's Banat	Temeser Banat Timis's Banat
l.f.	Banat	Banat de Temisoara / Timisoara	Banat de Tamich / Times / Timish
l.it.	Banato	Banato di Temesvar / Temisvar	neidentificat
l.c.	Banovina		
esp.	Banato		

NOTE

Acest studiu face parte dintr-o carte, aflată încă în lucru sub titlul provizoriu *Ban(i) & Banat. Istorie și Etimologie*. Toate hărțile identificate la Országos Széchényi Könyvtár Térképtára sub cota "TM" urmează să fie renumerotate.

¹⁰⁸ i.e. *und so weiter, und so weiter* (l.g.) / și așa mai departe (etc.).

¹⁰⁹ vezi anul 1850.

¹¹⁰ acest aspect nu este ceva deosebit; regele ungar Imre [1196-1204] a luat titlul de rege al Serbiei (*Rex Rasciae*) în 1202 și, cu toate că stăpânirea maghiară a încetat efectiv anul următor, titlul *Rex Rasciae* a existat în titulatura tuturor regilor unguri chiar până în 1918.

¹¹¹ ***Banatus Temesiensis*** (l.l.) se traduce drept *Banat al Timișului* echivalent cu ***Banatul Timișului*** (atestat în 1825-'27 la Nicolae STOICA de Hațeg) / ***Banat(ul) de Timiș* / *Banatul Timiș(e)an***.

Timișan este o formă a subdialectului bănățean pentru ***timișean*** des uzitată de istoricii locului (PD, III, 7).

¹¹² varianta corectă în limba maghiară a numelui orașului Timișoara este ***Temesvár*** (obligatoriu cu accent acut pe *a* / *á*) iar în limba germană este ***Temeschburg***, denumire care datează din 1396. Autoritățile imperiale habsburgice / austro-ungare au folosit mai ales ***Temeschwar***, ***Temeswar***, denumiri care s-au încetățenit în uzul curent chiar dacă doar germanizează numele maghiar ***Temesvár***.

Litera **S** din limba română are drept echivalent în limba maghiară pe **S** iar în limba germană pe **SCH**. Românescul **S** este reprezentat de **SZ** în limba maghiară și de **SS** / **ß** în limba germană.

ABREVIERI

- abr.** = abreviare
cap. = capitol
esp. = esperanto
i.e. = id est (l.l.) / *asta este* sau *în alte cuvinte*
h.m. = hartă manuscris
h.t. = hartă tipărită (separat pe foi ori în atlas)
l.b. = în limba bulgară
l.c. = în limba cehă
l.cr. = în limba croată
l.f. = în limba franceză
l.g. = în limba germană
l.it. = în limba italiană
l.l. = în limba latină
l.m. = în limba maghiară
l.r. = în limba română
l.s. = în limba sârbă
AT, BG, CZ, DE, DK, FR, HR, HU, IT, PL, RO, RS, SK, UA, USA = abrevieri standardizate ale numelui unor țării conform codului ISO 3166-1 și ISO 3166-1-alpha-2.
- l.sk.** = în limba slovacă
l.t. = în limba turcă
n.m. = nota mea
(NN) = prenume necunoscut / NN = nomen nescio (l.l.)
nr. = numărul
p. = pagina
pg. = pagini
tr.m. = traducerea mea
v = verso / (p.) 40v = (pagina) 40 verso
vol. = volum
u.a. = unități arhivistice
***** = născut
† = decedat
~ = circa
(?) = nesigur, presupunere
**** = rând nou

BIBLIOGRAFIE

În cadrul studiului s-a citat sub forma **SL, 70** ceea ce înseamnă pagina **70** a cărții definite în cadrul bibliografiei de **SL**. Cu numere romane s-a indicat numărul volumului atunci când este cazul.

- DR** = *David Rumsey Historical Map Collection* (<http://www.davidrumsey.com>), Image No: ...
GP = George POPOVICIU, *Istoria românilor bănățeni*, Editura autorului, Lugoj, 1904, 422 pg.
GȘ = Gheorghe ȘINCAI, *Cronica românilor*, Editura Minerva (Biblioteca pentru toți), București, 1978, vol I-III.
HHSa = Arhivele Naționale ale României, Colecția de Microfilme, Microfilme Austria, Österreichisches Staatsarchiv - Wien. Haus- Hof und Staatsarchiv, Rola nr. ..., Cadrul nr. ...
 -Rola nr. 117 = (nr. inventar 1267), Ungarische Akten (Hungarica). Generalia (Hungarica I), Faszikel 197; 197/A.
 -Rola nr. 60 = (nr. inventar 1192), Das habsburg-lothringische Familienarchiv, Archivbehelfe, a) Hofreisen, Karton 16 / Actele Familiei de Habsburg-Lotaringia, Instrumente de arhivă, Karton 16.
 -Rola nr. 63 = (nr. inventar 1192), Das habsburg-lothringische Familienarchiv, Archivbehelfe, a) Hofreisen, Karton 7 / Actele Familiei de Habsburg-Lotaringia, Instrumente de arhivă, Karton 7.
HLT = Hadtörténelmi Levéltár, Hadtörténelmi Térképtár, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum közgyűjteménye, Budapest, HU.
ICC = Institut Cartogràfic de Catalunya, Generalitat de Catalunya, Parc de Montjuïc, Barcelona, Reino de España; Registre ...
IDS = *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, I. D. SUCIU & R. CONSTANTINESCU, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980, vol. I, 624 pg. + XXXIV; vol. II, 521 pg. (627-1148) + XX.
MB = copie existentă la Muzeul Banatului din Timișoara, inventar numărul ...
NS = Nicolae STOICA de Hațeg, *Cronica Banatului*, studiu introductiv, ediție, glosar și indice de Damaschin MIOC, Ediția a II-a revăzută, Editura Facla, Timișoara, 1981, 372 pg.
OSZKTK = Országos Széchényi Könyvtár Térképtára, Budavári Palota, F épület, VI emelet, Budapest, H-1827, Magyar Köztársaság (HU).
PD = P.(atriciu) DRĂGĂLINA, *Din Istoria Banatului Severin*, Editura "Biblioteca Noastră", Caransebeș, Tipografia Diecezană, Partea I, 1899, 144 pg.; Partea II, 1900, 179 pg.; Partea III, 1902, 227 pg.
PN = P.(etre) NEMOIANU, *Sârbii și Banatul*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1930, 88 pg.; p. 66.
RGBI = *Allgemeines Reichs-Gesetz- und Regierungsblatt für das Kaiserthum Österreich (Reichsgesetzblatt)*, nr. — / anul , p. —
SJ = Dr. SZENTKLÁRAY Jenő, *Száz év Dél-Magyarország újabb történetéből*, Temesvár, 1879, XV + 520 p.
SL = SZÁNTAI Lajos [1930-2005], *Atlas Hungaricus: Magyarország Nyomtatott Térképei, 1528-1850 / Hungary in printed maps 1528-1850*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1996, vol. I-II, 1-424 / 429-776 pg., ISBN 963-05-7402-0 (I-II. kötet), ISBN 9630574039 (I kötet), ISBN 9630574047 (II. kötet). *Index alfabetic al autorilor în SLk*, 6, 30-39. Toate hărțile reproduse de Szántai sunt hărți tipărite pe foi sau în atlase.
SLk = SZÁNTAI Lajos, *Ami az Atlas Hungaricusból kimaradt*, în revista *Cartographica Hungarica*, (nr.) 6. szám. 1998. december, pg. 25-29 (*Index alfabetic al autorilor*, pg. 30-39); 7. szám. 2000. május, pg. 37-40; 8. szám. 2004. május, pg. 68-74; p. ...
TK = *Kézírtas térképek az Országos Széchényi Könyvtárban. E-Térképtár (Virtuális)*, DVD. Originalul acestor hărți se află depozitate la OSZKTK sub aceeași cota (i.e. TK XXXX).
VkO = Vědecká knihovna v Olomouci (Biblioteca Științifică din Olomouc), Bezručova nr. 3, Olomouc 9, 77911, Česká republika (CZ).

Sorin FORȚIU

Spl. Nicolae Titulescu

nr. 10A, sc. B, ap. 28

TIMIȘOARA - 300158

Tel. / Fax: (004)0256491181

E-mail: mbusines@banat.roWeb: <http://www.banat.ro>

THE BANAT's NAME IN THE XIX CENTURY

Summary

The problems raised by the name of the imperial Banat into the XVIII century will reverberate in the XIX century as well. As I already have mentioned in another study¹, during the XVIII century all three names – *Banatus Timisvariensis*, *Banatus*, *Banatus Temesiensis* – were used. The aim of this study is to clarify the name of the region in the XIX century.

As a research method I used the same methodology building a chronological documentary in which the exact name of the region was given, the year was specified and the source was cited. As sources of information, I analyzed mainly maps, original documents from the imperial administration, original literary works not published yet etc. In all cases, the original form of the name was quoted.

Some of the study's **conclusions** are:

- From an administrative point of view, the Banat was divided in 3 counties (vármegye) -Torontál, Temes, and Krassó- and the border military zone from the South which was under the direct control of the imperial authorities until 8.07.1871 when it was abolished and the region was linked to the counties.
- Between 18.11.1849 - 27.12.1860, the Banat region belonged to an strange and ephemeral administrative construction named *Serbischen Wojwodschaft und des Temeser Banats*.
- The artificial administrative construction *Serbischen Wojwodschaft und des Temeser Banats* (Temes's Banat) strongly influenced the writings of the historians from the second half of the XIX century. This fact induced the belief that even in the XVIII century the name of the region was also *Temeser Banats* (Temes's Banat).
- Not even in the period 1849-'60 was the name *Temeser Banats* (Temes's Banat) mentioned in the official title of the emperor and it was included in the "*usw., usw.*" (*und so weiter, und so weiter* (l.g.) / *and so forth; et cetera*) category. Even if this new administrative structure of the period was mentioned partially in the official title of the emperor (for exemple, Franz Joseph I's title was *Kaiser von Oesterreich, König von Ungarn und Böhmen, ..., Grosswoiwod der Wojwodschaft Serbien, usw., usw.*), in the official acts of the different imperial ministries are to be found unexpected strange forms like: *Woiwodina und des Temeser Banates* or *Serbien und Temeser Banat*. The use of an inadequate terminology indicates that not even in the middle of the XIX century there did not exist a particular strong accent on an coherent formalism.
- Once entered in the imperial official title, *Wojwodschaft Serbien* was omitted to be eliminated even if the political and administrative reality named *Serbischen Wojwodschaft und des Temeser Banats* ceased to exist a half of a century ago.
- As all the artificial names, not even *Dél-Magyarország* managed to impose itself in the consciousness of the region's inhabitants and it disappeared without any trace after the First World War (1914-'18).
- The *Banatus Timisvariensis* / *Banatus Temesiensis* dichotomy was a constant until the end of the First World War (1918) and the signing of the Peace Treaties (1920). Only the exhaustive use of the term *Banat* in the Romanian culture, starting with the second decade of the XX century, seems to solve this dichotomy definitively.

Note: this study was presented publicly for the first time at the *Sesiunii Științifice Anuale de Istorie* (Annual Scientific Session of History), ediția a XVII-a (organizator Muzeul Banatului din Timișoara) held in Timișoara on 27.11.2007. The manifestation was organized by the *Muzeul Banatului* (Banatului Museum) from Timișoara. In the same day it was published also on Internet [at <http://www.banat.ro/XIX.htm>].